

Հայաստանի Հանրադատության

կառավարության
2005 թվականի
գործունեության
հաշվետվություն

**Activity report
of the Government
of the
Republic
of Armenia**

ԵՐԵՎԱՆ 2006 YEREVAN

Ներածություն

Վերջին տարիներին իրականացվող տնտեսական, սոցիալական և կառավարման բարեփոխումները հնարավորություն են տալիս լուծելու երկրի առջև ծառայած հիմնախնդիրները, ինչի վկայությունն են շարունակական բարելավվող ցուցանիշները: Այսպես, շարունակվում է ՀՆԱ-ի իրական աճի երկնիշ ցուցանիշի արձանագրումը, և 2005 թվականը այդպիսի աճի արձանագրման 4-րդ անընդմեջ տարին է: Արդյունքում՝ 2000–2005 թվականների տնտեսության իրական աճը միջինում կազմել է տարեկան 11.2 տոկոս, ինչն աննախադեպ բարձր ցուցանիշ է Հայաստանում տնտեսական աճի գրանցման ամբողջ ընթացքում: Տնտեսական աճի արդյունքում, 2005 թվականին ՀՆԱ-ի մակարդակը գերազանցել է 1989 թ. տնտեսության մակարդակը 14,1 տոկոսով:

2005 թվականին շարունակվել է արդյունավետ հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացումը, որի շրջանակներում հատկապես հատկանշական է հարկային և մաքսային վարչարարության բարելավումը: Նվազել է նաև Հայաստանի բյուջեի կատարման կախվածությունը փոխառու միջոցներից: Այսպես, 2005 թվականին, ի տարբերություն նախորդ տարիների, հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ հարաբերությունը 2004 թ. համեմատ բարելավվել է 0.3 տոկոսային կետով, իսկ պետական բյուջեի դեֆիցիտ/ՀՆԱ հարաբերությունը 2005 թվականին, նախնական տվյալներով, կազմել է ՀՆԱ-ի մոտ 1.9 տոկոսը: Բյուջեի դեֆիցիտի կայունացման և դրա նկատմամբ ՀՆԱ-ի առաջանցիկ աճի շնորհիվ կառավարությանը հաջողվեց նաև կրճատել արտաքին պարտքի չափը, որը 2005 թվականին կազմել է ՀՆԱ-ի 23 տոկոսը:

Շարունակվել են սոցիալական ոլորտներում բարեփոխումները. կրթության, առողջապահության և սոցիալական ոլորտում իրականացված բարեփոխումների շնորհիվ պետության իրականացրած ծրագրերը դարձել են ավելի հասցեական և նպատակային:

Հաջողությամբ շարունակվել է միջազգային ֆինանսական հաստատությունների հետ իրականացվող զարգացման ծրագրերի գործընթացը: 2005 թվականին հատկանշական է Հազարամյակի մարտահրավերներ հիմնադրամի հետ համագործակցության շրջանակներում նախատեսված առաջին ծրագրի մշակման առաջընթացը, ինչի արդյունքում արդեն 2006 թվականի մարտի 27-ին հնարավոր եղավ ստորագրել շուրջ 235.6 մլն ԱՄՆ դոլար դրամաշնորհային ծրագիր իրականացնելու վերաբերյալ համաձայնագիրը:

Ըստ ոլորտների կառավարության իրականացրած քաղաքականությունը և դրա արդյունքներն առավել մանրամասն ներկայացվում են ստորև:

S

նրևսական ոլորտ

2005 թվականին շարունակվել է տնտեսական ոլորտում հետևողական քաղաքականության իրականացումը: Այն ապահովվել է համապատասխան օրենսդրական դաշտի զարգացմամբ, ինչպես նաև օրենսդրության կիրառման հարցում հետևողականության և արդյունավետության բարձրացմամբ: Տարվա տնտեսական արդյունքները հաստատում են կառավարության կողմից նախորդ տարիների գործունեության արդյունքների կապակցությամբ նախկինում տրված այն զնախատականը, որ հաղթահարվել է անցումային տնտեսությանը բնորոշ դժվարությունների մեծ մասը:

Տնտեսության մեջ ազատական հարաբերությունների արմատավորման նպատակով մշակված մի քանի տասնյակ հիմնարար օրենքների առկայությունը հնարավորություն է տալիս կենտրոնանալ տնտեսական անվտանգության ապահովման, համաշխարհային տնտեսության մեջ ակտիվ ինտեգրման, գիտատեխնիկական և ինովացիոն զարգացման խնդիրների լուծման վրա:

2003 թվականից Հայաստանի անդամակցությունը Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությանը (ԱԴԿ) էլ ավելի խորացրեց միջազգային տնտեսական համակարգին ինտեգրման գործընթացը, որի արդյունքում օրենսդրական դաշտը համապատասխանեցվեց միջազգայնորեն ընդունված սկզբունքներին և չափանիշներին: Վերջինս իր հերթին լուրջ խթան հանդիսացավ արտաքին տնտեսական հարաբերությունների ակտիվացման և օտարերկրյա ներդրումների ներգրավման համար՝ էապես նպաստելով երկրում տնտեսական ակտիվության բարձրացմանը:

Ինքնին խոսուն է այն փաստը, որ տնտեսական ազատականության աստիճանի զնահատմամբ Հայաստանը 157 երկրների մեջ զբաղեցնում է արդեն 27-րդ տեղը և որակվում որպես «հիմնականում ազատ», այն դեպքում, երբ 2004 թվականին Հայաստանը զբաղեցնում էր 42-րդ տեղը 155 երկրների մեջ: Մեկ այլ հեղինակավոր վարկանիշային զնահատմամբ, որն իրականացվում է Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (ՏՀԶԿ) փորձագիտական խմբի կողմից արտահանմանը պաշտոնապես սատարող վարկերի տրամադրման կարգի համաձայն, ՀՀ-ին տրված ռիսկայնության գործակիցը դրական փոփոխություն կրեց՝ 7-րդ խմբից տեղաշարժվելով 6-րդ:

2002թ. ՀՀ կառավարությունը նախանշել է Հայաստանում զիտության և տեխնիկայի զարգացման գերակայությունները: 2005 թվականին մշակվել և հաստատվել է «Հայաստանի Հանրապետությունում ինովացիոն գործունեության հայեցակարգը», որում ամրագրված են կառավարության կողմից իրականացվող ինովացիոն քաղաքականության սկզբունքներն ու մոտեցումները: Վերջինիս հիման վրա մշակվել և հաստատվել է «Հայաստանի Հանրապետությունում ինովացիոն համակարգի ձևավորման և զարգացման 2005-2010 թվականների ծրագիրը»:

2005 թվականի արդյունաբերական քաղաքականությունը հիմնականում նպատակաուղղվել է գործունեության հետագա կայունացմանը, արտահանման կողմնորոշում ունեցող արտադրությունների մրցունակության և նրանց արտադրանքի որակական ցուցանիշների բարելավմանը, օտարերկրյա ներդրումների ներգրավմամբ արտադրական հզորությունների լիարժեք և արդյունավետ օգտագործմանը, ինչպես նաև արտադրության կազմակերպման ժամանակակից մեթոդների և մոր տեխնոլոգիաների կիրառմանը:

Շարունակվել են նաև մտավոր սեփականության ոլորտի կատարելագործման աշխատանքները: Արդյունաբերական սեփականության օբյեկտների իրավական պահպանության ապահովման հետ կապված խնդիրների հետ միաժամանակ ուշադրություն է դարձվել բնագավառը կարգավորող իրավական դաշտի կատարելագործման աշխատանքներին, մասնավորապես բնագավառում միջազգային ընդունված նորմերի կիրառման ապահովման նպատակով մշակվել և արդեն ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից առաջին ընթերցմամբ ընդունվել է «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը՝ համապատասխան իրավական ակտերի փաթեթով:

2005 թվականին իրականացվել են տնտեսության մեջ տեխնիկական անվտանգության մոր, ժամանակակից համակարգի օրենսդրական հենքի ձևավորման աշխատանքները: «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետա-

կան կարգավորման մասին» ԶԳ օրենքի ընդունումից հետո ընթանում է դրանից բխող և կիրարկման ապահովմանն ուղղված ենթաօրենսդրական ակտերի ընդունման գործընթացը:

Նշվածը մեկ անգամ ևս հաստատում է, որ մեկ տասնամյակից ավելի շարունակվող տնտեսական բարեփոխումների արդյունքում ստեղծված են բոլոր այն հիմքերը, որոնք անհրաժեշտ են Դաշաստանի բնակչության կենսապայմանների բարելավման հարցում կայուն առաջընթացի համար:

Այլ կերպ ասած, անցումային շրջանի արդի փուլում համակարգային վերափոխումներիև ուղղված խնդիրները փոխարինվում են զարգացման ապահովման խնդիրներով:

Դրա ապացույցն է այն փաստը, որ 2005 թվականին տնտեսական զարգացումը շարունակում է բնութագրվել բարձր ցուցանիշներով: Այն շարունակում է մախորդ տարիների դրական զարգացումների շարքը, և ՀՆԱ-ի իրական աճը 2005 թվականին կազմեց 14,0 տոկոս: Արդյունքում՝ 2000-2005 թվականներին ՀՆԱ-ի իրական աճը ավելի քան կրկնակի գերազանցել է դրան մախորդող հինգ տարիների մույն ցուցանիշը: 2000-2005 թվականներին տնտեսության իրական աճը միջինում կազմել է 11.2 տոկոս:

2005 թվականին ՀՆԱ-ն գերազանցել է 1989 թվականի մակարդակը 14,1 տոկոսով: 2005 թվականին մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ-ն կազմեց 1524 ԱՄՆ դոլար:

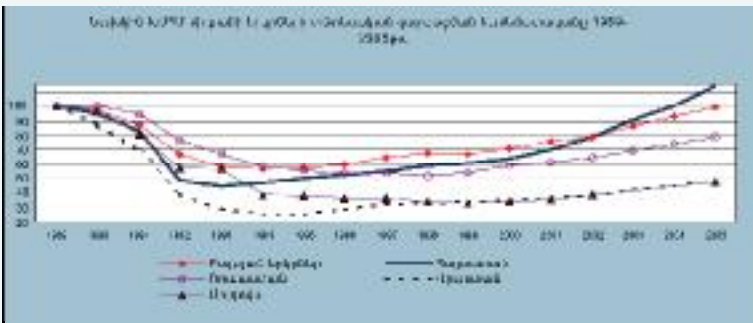
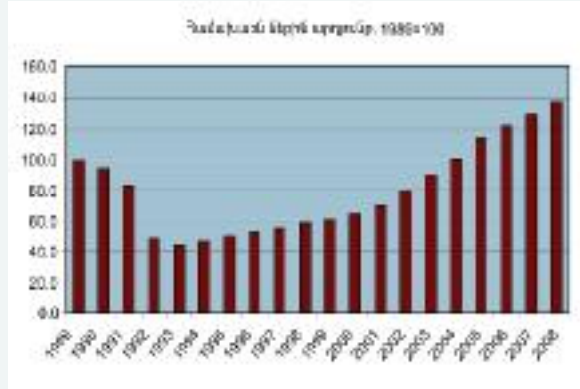
Նախկին ԽՍՀՄ երկրների շարքում 2005 թվականի արդյունքով միայն Դաշաստանին է հաջողվել գերազանցել 1989 թվականի ՀՆԱ-ի մակարդակը¹:

¹ Մեծաքայլան հանրապետությունների ընդհանուր աճի պաշտոնական տվյալները 2005 թվականի համար դեռևս բացակայում են, սակայն ԱՄՆ-ի գնահատականներով այն չի գերազանցի 7.1 տոկոսը: Արդյունքում այդ երեք պետությունների ՀՆԱ-ն կիսանի 1989 թվականի մակարդակին: Վրաստանի և Արցախի համար բերված են 2005 թվականի հունվար-սեպտեմբերի տվյալները:

Առաջիկա տարիներին հիմնական խնդիր պետք է դառնա եկամուտների բաշխման հավասարության ձգտելը:

Վերջին տարիներին մակրոտնտեսական քաղաքականությունն ուղղված է եղել տնտեսական աճի բարձր տեմպերի ապահովմանը,

զմային փոփոխականների կայունացմանը, մասնավոր հատվածի զարգացմանը, տնտեսվարող սուբյեկտների համար հավասար պայմաններ ապահովող մրցակցային և բարենպաստ ներդրմային միջավայրի ապահովմանը:

Տնտեսական և հարկաբյուջետային ոլորտներում իրականացվող քաղաքականությունն անմիջական ազդեցություն է ունեցել բնակչության դրամական եկամուտների աճի վրա: Միջին աշխատավարձերը 2005 թվականին կազմել են մոտ 52 հազար դրամ: Տարվա ընթացքում մասնավոր հատվածի համեմատությամբ (2004 թվականի համեմատությամբ աճը կազմել է 17.3 տոկոս) բյուջետային հատվածի աշխատողների աշխատավարձերն ունեցել են առաջանցիկ աճ՝ 2004 թվականի համեմատությամբ աճելով 23.6 տոկոսով: Արդյունքում՝ 2000-2005 թվականներին բնակչության դրամական եկամուտների տարեկան աճը միջին հաշվով կազմել է 12,8 տոկոս, ընդ որում, 2005 թվականին՝ 15.0 տոկոս:

Մ Ե Ն Երդրումներ

ՏՆտեսական զարգացման հուսալի երաշխիք է ներդրումների շարունակվող աճը: Օտարերկրյա ներդրումները Հայաստանի տնտեսության զարգացման բարձր տեմպերի պահպանման համար ունեն վճռորոշ նշանակություն: Դա է պատճառը, որ Հայաստանում օտարերկրյա ներդրումների խրախուսումը եղել է կառավարության ներդրումային քաղաքականության առանցքային կետերից մեկը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության վարած ներդրումային քաղաքականության արդյունքում օտարերկրյա ներդրողների կողմից, 2000-2005 թթ.-ի ընթացքում Հայաստանի տնտեսության իրական հատվածում (առանց պետական կառավարման և բանկային համակարգով ստացվածի) իրականացված օտարերկրյա ներդրումների ընդհանուր ծավալը կազմել է 1465.7 մլն ԱՄՆ դոլար, որից ուղղակի ներդրումները՝ 961.5 մլն ԱՄՆ դոլար: Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների տարեկան միջին աճը 2000-2005 թթ կազմել է մոտ 31.3%:

ՏՆտեսական զարգացմանը նպաստում են մաս պետական ներդրումային ծրագրերը, որոնք ծավալվում են տնտեսության համար այնպիսի կարևորագույն ոլորտներում, ինչպիսիք են՝ տրանսպորտային ենթակառուցվածքները, ոռոգման համակարգը

և այլն: 2005 թվականին պետական ներդրումները կազմել են շուրջ 38.4 մլրդ դրամ և ուղղված են եղել հիմնականում ենթակառուցվածքների, այդ թվում՝ տրանսպորտային ենթակառուցվածքների, ոռոգման համակարգի զարգացմանը, ինչպես նաև դպրոցների հիմնանորոգմանը: Շարունակվել է պետական սեփականություն հանդիսացող ձեռնարկությունների մասնավորեցման ճանապարհով ուղղակի օտարերկրյա ներդրումների ներգրավման քաղաքականությունը:

Զգալիորեն ընդլայնվել է ներդրումների փոխադարձ պաշտպանության և խրախուսման մասին տարբեր երկրների հետ կնքված պայմանագրերի ընդգրկման դաշտը (առ այսօր այդպիսիք ստորագրվել են 35 պետությունների հետ):

Հայաստանի տնտեսության խնայողությունները դեռևս բավարար չեն ներդրումների ծավալի կտրուկ մեծացման և տնտեսական աճի ներքին կայուն աղբյուրներ ստեղծելու համար: Միևնույն ժամանակ, մակրոտնտեսական կայունությունն ու երկրի ռիսկայնությունը նվազումն անհրաժեշտ հիմքեր են ստեղծել ներդրումների զգալի աճի համար:

Հատկանշական է, որ ներդրումային գործընթացում մեծացել է ներքին խնայողությունների դերը:

Այդ մասին է վկայում մասնավոր և պետական սպառման տեսակարար կշռի նվազումը ՀՆԱ-ում: 2005 թվականին մասնավոր և պետական սպառում /ՀՆԱ հարաբերակցությունը, ըստ մախնական զմախատականի, կազմել է 86,8 տոկոս:

Մասնավորեցում եւ պետական գույքի կառավարում

Արտադրական հզորությունների նկատմամբ սեփականության մասնավոր ձևի արմատավորումը և տնտեսական զարգացումներում վերջինիս դերի բարձրացումը հանդիսացել է վարվող պետական քաղաքականության կարևոր հարցերից մեկը: Դրանով պայմանավորված, ինչպես նաև օտարերկրյա և տեղական ներդրումների ներգրավման միջոցով տնտեսությունում մասնավոր սեփականության վրա հիմնված ընկերությունների թվի ավելացման շնորհիվ, 2005 թվականին շարունակվել է ԴՆԱ-ի կառուցվածքում մասնավոր հատվածի բաժնի մեծացումը, և վերջինս ապահովել է ԴՆԱ-ի ավելի քան 80 տոկոսի արտադրությունը:

2005 թվականի ընթացքում կառավարությունը շարունակել է պետական գույքի կառավարման ոլորտում որդեգրած պետական քաղաքականության իրագործումը՝ մասնավորեցման գործարքների իրականացմանը և վերահսկողությանը զուգահեռ հիմնական շեշտը դնելով պետական գույքի կառավարման բազմաբնույթ գործառույթների իրականացման վրա՝ հետագայում նպատակ ունենալով բարձրացնել պետական գույքի կառավարման արդյունավետությունը:

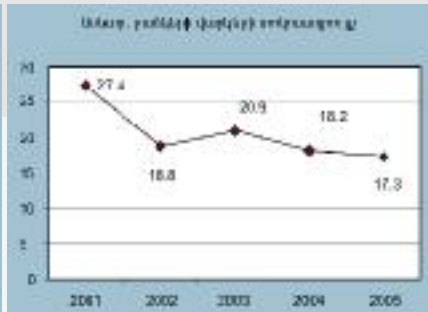
2005 թվականի ընթացքում մասնավորեցվել են անավարտ շինարարության օբյեկտներ, «փոքր» օբյեկտներ և 51 ընկերություն, որից ստացված միջոցները կազմել

են շուրջ 1.3 մլրդ դրամ և 75.8 մլն. ԱՄՆ դոլար (նախորդ տարի՝ 2.75 մլրդ դրամ և 45 մլն ԱՄՆ դոլար): Օտարվել է 41 միավոր անշարժ գույք:

Պետական գույքի մասնավորեցման և օտարման գործարքների արդյունքում գնորդների կողմից կատարված ներդրումները կազմել են շուրջ 705 մլն դրամ և 4,3 մլն ԱՄՆ դոլար, իսկ սոցիալական երաշխիքների մասով նշված գնորդների կողմից ստեղծվել է 2855 աշխատատեղ:

S

տոկոսադրույքներ

Երկարաժամկետ ներդրումների աճի հիմնական գրավականը տնտեսության ռիսկերի նվազումն է, ինչի հիմնական արտացոլումը տոկոսադրույքների փոփոխությունն է: Պետական պարտատոմսերի տարեկան տոկոսադրույքները նվազեցին նաև 2005 թվականին և կազմեցին 5,1 տոկոս:

Այս գործոնը նպաստել է 2005 թվականի ընթացքում վարկային տոկոսադրույքների նվազմանը: Առևտրային բանկերի վարկերի տոկոսադրույքը 2005 թվականի ընթացքում նվազել է մինչև 17.29 տոկոս, որն անմիջական դրական ազդեցություն է ունեցել ներդրումների իրականացման միջավայրի բարելավման վրա:

Ա

րտահանում

Րայաստանի տնտեսական աճի կարևոր գրավականներից է միջազգային տնտեսությանն ինտեգրման խորացումը: Մասնավորապես, ԱԵԿ անդամակցությունն ապահովեց 140-ից ավելի երկրներում հայաստանյան ապրանքների և ծառայությունների նկատմամբ ոչ խտրական մոտեցման կիրառումը: Այս երևույթը, հատկապես Հայաստանից արտահանվող ապրանքների ծավալների ավելացման միջոցով, մեծ նշանակություն է ունեցել վերջին տարիներին տնտեսական աճի և, այդպիսով, բնակչության դրամական եկամուտների ավելացման հարցում:

Հատկապես նկատելի է արտահանմանն ուղղված ապրանքատեսակների դիվերսիֆիկացման դրական միտումը: Դրա վառ ասպացույցն է արտահանման ծավալների (առանց ադամանդի, թանկարժեք մետաղների և դրանցից պատրաստված իրերի) շարունակական ընդլայնումը:

Մասնավորապես, 2005 թվականին ապրանքների արտահանումը նախորդ տարվա համեմատ աճել է 31.5 տոկոսով, իսկ ապրանքների արտահանումն առանց աղամանդի աճել է 36.9 տոկոսով:

Փ որը և միջին ձեռնարկատիրություն

Վերջին տարիներին փոքր և միջին ձեռնարկատիրության (ՓՄՁ) աջակցությունը հանրապետությունում ստացավ համակարգված բնույթ: Տարեցտարի իրականություն է դառնում ՓՄՁ պետական աջակցության ծավալների ավելացումը, որն իրականացվում է ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրերով:

ՓՄՁ պետական աջակցության 2005 թվականի ծրագրի իրականացման համար 37 պետական բյուջեից հատկացվել է 300 մլն դրամ: Բացի այդ, միջազգային, օտարերկրյա և տեղական կազմակերպությունների հետ համագործակցության շրջանակներում վերոհիշյալ ծրագրի իրականացման ուղղությամբ ներգրավվել է շուրջ 52 մլն դրամ:

Շնորհիվ ՓՄՁ ոլորտին ցուցաբերվող հետևողական և նպատակային աջակցության, հնարավոր է եղել ապահովել զգալի որակական և քանակական աճ, որի վկայությունն է ՓՄՁ ոլորտի տեսակարար կշռի շարունակական ավելացումը:

Այսպես, արտահանման ծավալում ՓՄՁ սուբյեկտների տեսակարար կշիռը 2005 թվականին, ըստ մախնական գնահատականների, կազմել է 16.4 տոկոս՝

2004 թվականի 15.7 տոկոսի դիմաց: 2005 թվականին անհատ ձեռնարկատերերի և առևտրային կազմակերպությունների ընդհանուր թվաքանակում ՓՄՁ սուբյեկտները կազմել են ավելի քան 97 տոկոս, որից 48.3 տոկոսը գրանցվել են ք. Երևանում, իսկ 51.7 տոկոսը՝ 33 մարզերում:

Խոսուճ է նաև այն փաստը, որ 2005 թվականին բարելավվել է ՄԱԿ-ի հետազոտություններում կիրառվող ՓՄՁ զարգացման ինդեքսը, որն ըստ նախնական տվյալների, 2005 թվականին Դայաստանում կազմել է 147.8՝ 2004 թվականի 117.8 դիմաց: Այն ընդհանրական տնտեսական ցուցանիշ է, որը հիմնված լինելով 3 հիմնական գործոնների վրա, միաժամանակ բնութագրում է ԴՆԱ-ում մասնավոր հատվածի և ՓՄՁ սուբյեկտների տեսակարար կշռի ավելացում, ինչպես նաև ՓՄՁ սուբյեկտներում ներգրավված աշխատուժի տեսակարար կշռի ավելացում զբաղվածների ընդհանուր թվաքանակում:

Վերջին 3 տարիներին ստեղծվել է շուրջ 25 հազար ՓՄՁ սուբյեկտ, իսկ միայն 2005 թվականին, ըստ գնահատականների, ստեղծվել է շուրջ 9500 նոր ՓՄՁ սուբյեկտ՝ ապահովելով ավելի քան 23 հազար նոր աշխատատեղ:

Քրոսաշրջություն

Վերջին տարիներին Հայաստանում զբոսաշրջությունը իր զարգացման տեմպերով և արդյունքներով հանրապետության առավել արագ և դինամիկ զարգացող ճյուղերից է, ինչը փաստվում է նաև վիճակագրական տվյալներով: Ներգնա այցելությունների միջին տարեկան աճը 2001թ.–ից սկսած պահպանվում է տարեկան 25 տոկոսի սահմաններում:

Հավաքագրված տվյալները բացահայտում են նաև այցելությունների աշխարհագրության ընդլայնման փաստը: Հայաստան այցելությունների գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում հետևյալ տարածաշրջաններին՝ ԵՄ (29.2 %), Ամերիկա (22.5 %), ԱՊՀ (29.4 %), այլ երկրներ (18.9 %):

Ներգնա զբոսաշրջության զարգացմանը զուգահեռ, դինամիկ աճ է արձանագրվել ներքին զբոսաշրջությունում՝ 2005 թվականի տվյալներով 2004 թվականի դիմաց ապահովելով 12.7 % աճ: ՀՆԱ-ի կառուցվածքում և ծառայությունների արտահանման ծավալներով զբոսաշրջության ոլորտը հանրապետությունում առաջատար ոլորտներից է:

Վերջին տարիներին ստեղծվել են զբոսաշրջության ինդուստրիայի շահառուների միջև փոխհարաբերությունների ձևավորման, ստեղբաբաշխման հատվածի

որակի չափանիշների կարգավորման և Հայաստանի զբոսաշրջային արդյունքի պատշաճ ներկայացման իրավական հիմքերը: Գրանցվել է հյուրանոցային, ռեստորանային, տրանսպորտային, ժամանցային, մշակութային ենթակառուցվածքների քանակական և որակական, ինչպես նաև զբոսաշրջային արդյունքի միջնորդավորված ծառայությունների առաջարկի կտրուկ աճ:

S

ԼՂԵԿԱՐՎԱԿԱՆ ԿՐԽՆՈՒՅՈՒԳԻԱՆԸ

Ընդհանուր առմամբ, ՍՏ զարգացման տեմպերը պահպանվել են: Առաջատար ընկերությունների մեծ մասն ընդլայնել է արտադրության և ծառայությունների ծավալը: 2005 թվականի դրությամբ ՍՏ ոլորտում ակտիվ աշխատում են շուրջ 120 ձեռնարկություններ, աշխատատեղերի քանակն աճել է շուրջ 200-ով: ՀՆԱ-ում ոլորտի բաժինն արդեն կազմել է 1,7 % (2001 թվականին՝ ՀՆԱ 0,35 %), իսկ օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ծավալը՝ 14.4 մլն դոլար:

Իրականացված ծրագրերը (ցուցահանդեսներ, մրցույթներ, համաժողովներ) նպատակաուղղվել են արտադրության ընդլայնմանը, արտահանման խթանմանը, ՍՏ-ի ինտեգրմանը տնտեսության մյուս ճյուղեր, երիտասարդ մասնագետների պրոֆեսիոնալիզմի աստիճանի բացահայտմանը, մասնագետների վերապատրաստմանը և ուսուցմանը, նորարարական աշխատանքների զարգացմանը, ներդրումների ներգրավմանը: 2005 թվականին Թունիսում կայացած Տեղեկատվական հասարակության համաշխարհային գագաթաժողովի ընթացքում կայացած լավագույն ինտերակտիվ բովանդակության միջազգային մրցանակաբաշխությունում հայկական երկու սկավառակ բարձր որակի համար արժանացել են գլխավոր մրցանակի, համագոր-

ծակցության համաձայնագրի է ստորագրվել «ԱլկաՏել» ընկերության հետ, ինչպես նաև ICNM-ի՝ որպես Համաշխարհային զագաթաժողովի մրցանակաբաշխության կազմակերպության ներկայացուցիչ Սալվադորգում (Ավստրիա), ՀՀ կառավարությունը ներկայացնող Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացմանն աջակցող խորհրդի եւ ՀՀ-ում ոչ պետական կառավարման կազմակերպություն հանդիսացող «Ինտերնետային տեխնոլոգիաների հիմնադրամի» միջեւ՝ տեղեկատվական եւ գիտական հասարակության զարգացման նպատակով էլեկտրոնային բովանդակության աշխատանքների եւ դրա հետ առնչվող խնդիրների խթանմանն աջակցելու վերաբերյալ: Այդ համաձայնագրով նախատեսվել է, որ «Ինտերնետային տեխնոլոգիաների հիմնադրամը» հանդիսանալու է եվրասիայում գործող տարածաշրջանային կենտրոն, ինչպես նաև 2006թ.-ին պետք է կազմակերպի էլեկտրոնային բովանդակության համաշխարհային զագաթաժողովն ու տարածաշրջանային հաղթողների համար Գալա միջոցառումը: Համաշխարհային զագաթաժողովը, ըստ համաձայնագրի, կիրառվելու է ՀՀ վարչապետին առընթեր Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացմանն աջակցող խորհուրդը:

Մ Ս

Կրթնադարձագում, չափազիպություն և համապատասխանության հավաստում

2005 թվականին իրականացված աշխատանքները հիմնականում ուղղվել են տեխնիկական խոչընդոտների վերացմանը, արտադրանքի, աշխատանքների և ծառայությունների անվտանգության առումով սպառողների իրավունքների և պետության շահերի պաշտպանությանը, արտադրանքի, աշխատանքների և ծառայությունների որակի բարձրացմանը և չափումների միասնականության ապահովմանը: 2005 թվականի ընթացքում հայրենական արտադրանքի և ծառայությունների որակի ու մրցունակության բարձրացման նպատակով ընդունվել և պետական գրանցում են ստացել 353-ից ավելի ազգային ստանդարտներ: Մշակվել և ընդունվել է 49 ՀՀ ստանդարտ: Դրանք ամբողջովին

Ներդաշնակեցված են գործող ISO և EN միջազգային ստանդարտներին, ուղղակի գործողության մեջ են դրվել 44 միջազգային ստանդարտներ, ինչպես նաև 250-ից ավելի միջպետական ստանդարտներ, որոնք նույնպես ներդաշնակեցված են միջազգային ստանդարտներին:

Չափումների միասնականության ապահովման նպատակով 2005 թվականին իրականացվել է 400 չափման միջոցի տեսակի հաստատում: 2005 թվականին հավատարմագրվել են 21 սերտիֆիկացման մարմիններ և 45 փորձարկման լաբորատորիա: Լայնածավալ աշխատանքներ են տարվել Հայաստանի Հանրապետությունում փորձարկման բազայի արդիականացման և ժամանակակից լաբորատորիաների ձեռքբերման ուղղությամբ:

ԱՀԿ-ին անդամակցելուց հետո, ստանձնած պարտավորությունները կատարելու նպատակով, լայնածավալ աշխատանքներ են կատարվել Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրանքի, ծառայությունների անվտանգության պահանջները սահմանող տեխնիկական կանոնակարգերի մշակման գործում: 2005 թվականի ընթացքում ընդունվել են անվտանգության պահանջները սահմանող 10 տեխնիկական կանոնակարգեր:

Անշարժ գույքի կադաստր

Անշարժ գույքի շուկաների արդյունավետությունը բարձրացնելու ճանապարհին շարունակվում են իրավունքների պետական գրանցման աշխատանքները, որոնք իրականացվել են համրապետության 108 համայնքներում: Մինչ օրս կատարվել է անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների շուրջ 2 միլիոն պետական գրանցում, որից 1500.6 հազարը՝ առաջին պետական գրանցման աշխատանքների շրջանակներում՝ անվճար:

Կազմվել և Զոդային օրենսգրքի պահանջների համաձայն ամփոփվել է ԶԶ հողային հաշվեկշիռը: Իրականացվել են համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող պետական սեփականություն հանդիսացող հողերի սկզբնական հաշվառման աշխատանքները: Ավարտվել են Զայաստանի ազգային ատլասի ստեղծման աշխատանքները:

Տեղագրական քարտեզագրության ոլորտում շարունակվել են պետական մասշտաբային շարքի օդալուսանկարահանման նյութերի մշակման աշխատանքները: Կադաստրային քարտեզագրման աշխատանքներ են իրականացվել 3 մարզերի համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող 284125 հա տարածքներում, որով հանրապետության բոլոր 10 մարզերում այս աշխատանքներն ավարտվեցին: Թարմացվել են 25 համայնքների կադաստրային քարտեզներ:

Հանրապետությունում 2005 թվականի հուլիսի 1-ի դրությամբ հողի հարկի բազաների ձևավորման աշխատանքների շրջանակներում գնահատվել են 1532253 միավոր (498386 հեկտար) հողեր, այդ թվում երևանում՝ 37620 միավոր (3601 հեկտար) հողեր: 2005 թվականին՝ 2000 թվականի համեմատությամբ, հողի հարկի բազաներն ավելացել են շուրջ 77192 հեկտարով: Վերը նշված աշխատանքների արդյունքում ստվերից դուրս բերվեց գույքը և համալրվեցին հողի հարկի բազաները:

740 համայնքների վարչական սահմաններում գտնվող 1314.1 հազ. հեկտար պետական սեփականության հողերից 846.0 հազ. հեկտարը փոխանցված է համայնքներին, այդ թվում 2005 թվականին՝ 771.6 հազար հեկտարից 517.1-ը:

Կարևոր է նաև այն հանգամանքը, որ Համաշխարհային Բանկի “Doing Business 2008” պարբերականի կողմից Հայաստանի անշարժ գույքի կադաստրի համակարգը, գործընթացների պարզության և արդյունավետության առումով, աշխարհի 145 երկրների ցանկում ճանաչվել է 7-րդը (նախորդ տարվա համեմատությամբ բարելավել է երկու տեղով):

Գյուղատնտեսություն, շինարարություն, ծառայությունների ոլորտ

2005 թվականին գյուղատնտեսության ոլորտի իրական աճը կազմել է 11.2 տոկոս, շինարարության աճը՝ 35.1 տոկոս, տրանսպորտի և կապի ոլորտում ծառայությունների աճը՝ 13.2 տոկոս, առևտրի և հանրային սննդի ոլորտում աճը՝ 9.6 տոկոս: ՀՆԱ-ի աճի վրա ազդեցության իմաստով 2005 թվականին մեծ է եղել գյուղատնտեսության և շինարարության դերը, որոնց բաժին է ընկել 14,0 տոկոս տնտեսական աճի 8,0 տոկոսային կեսը: 2000-2005 թվականներին միջին տարեկան աճը գյուղատնտեսության ճյուղում կազմել է 7.2 տոկոս, արդյունաբերությունում՝ 8.2, իսկ շինարարությունում՝ 27.7 տոկոս: Շինարարության ճյուղի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի մեջ 2000 թվականի 10.3 տոկոս մակարդակից 2005 թվականին աճել է մինչև 21.7 տոկոսի:

Հաշվետու ժամանակահատվածում աշխատանքներ են իրականացվել ագրարային ոլորտի իրավա-օրենսդրական հիմքերի բարելավման ուղղությամբ:

Բ

յուշետարային համակարգ

Կերջին տարիների հարկաբյուջետային քաղաքականությունն ուղղված է եղել առանց հարկային բեռի բարձրացման հարկային ներուժի առավելագույն օգտագործմանը, նոր ծախսային ապառքների չկուտակմանը և կուտակված ապառքների մարմանը, ինչպես նաև պետական բյուջեի դեֆիցիտի աստիճանական կրճատմանը:

Բյուջետային գործընթացի կանխատեսելիության աստիճանը բարձրացնելու նպատակով հիմքեր ստեղծվեցին միջնաժամկետ ծախսային ծրագրերի մշակման և այն յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեի նախագծի մշակման աշխատանքների շրջանակում ներառելու ուղղությամբ:

Ներդրումների և ձեռնարկատիրության զարգացման խոչընդոտների վերացման, տնտեսվարող սուբյեկտների միջև հարկման պայմանների ապահովման, հարկատուների և հարկային մարմինների փոխհարաբերությունների բարելավման, ինչպես նաև հարկային, մաքսային և պարտադիր վճարների գծով օրենսդրության կատարելագործման նպատակով 2005 թվականի ընթացքում մշակվել և իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ, որոնք իրենց արտացոլումն են ստացել Գայաստանի Գանրապետության կառավարության կողմից հաստատված 2005-2008 թվականների հար-

կային և մաքսային բարեփոխումների ծրագրում, ինչպես նաև հարկային ինքնագնահատման համակարգի ներդրման միջոցառումների ծրագրում:

2005 թվականին պետական բյուջեով նախատեսված 375.2 մլրդ դրամ եկամուտների և դրամաշնորհների դիմաց փաստացի ստացվել է 374.7 մլրդ դրամ, որից 321.5 մլրդ դրամը կազմում են հարկային եկամուտները: Պետական բյուջեի եկամուտներում գրանտների և հարկային եկամուտների աճը 2004 թվականի համեմատ կազմել է համապատասխանաբար 24.0 և 20.4 տոկոս: Նախատեսված չափով ապահովվել են նաև ոչ հարկային և կապիտալի գործառնություններից եկամուտները, որոնք կազմել են 41.6 մլրդ դրամ՝ աճելով մոտ երկու անգամ: 2005 թվականին հարկային եկամուտների աճը մեծապես պայմանավորված էր տնտեսական ակտիվության աճով և վարչա-բարության բարելավմամբ: 2005 թվականին շարունակվեց ուղղակի հարկերի (եկամտահարկի և շահութահարկի) առաջանցիկ աճի միտումը: Տարվա ընթացքում հարկային եկամուտների 20.4 տոկոս աճի պայմաններում եկամտային հարկերի աճը կազմել է 39.6 տոկոս: Ձուգահեռաբար բարձրացել է նաև հարկային գերավճարներ ունեցող տնտեսվարող սուբյեկտներին պետության կողմից հարկերի վերադարձի ցուցանիշը (իմնականում ներառում է արտահանողների ԱԱԳ-ի գումարները): 2005 թվականի ընթացքում տնտեսվարող սուբյեկտներին է վերադարձվել շուրջ 16.2 մլրդ դրամ, որը 2004 թվականի համեմատ աճել է մոտ 55 տոկոսով:

2005 թվականին հնարավոր եղավ ապահովել ոչ միայն պետական բյուջեի հարկային եկամուտների բացարձակ մեծության աճը, այլ և հարկային եկամուտներ / ՅՆԱ հարաբերության աճը: Այն կազմեց 14.4 տոկոս՝ 2004 թվականի համեմատությամբ աճելով 0.3 տոկոսային կետով:

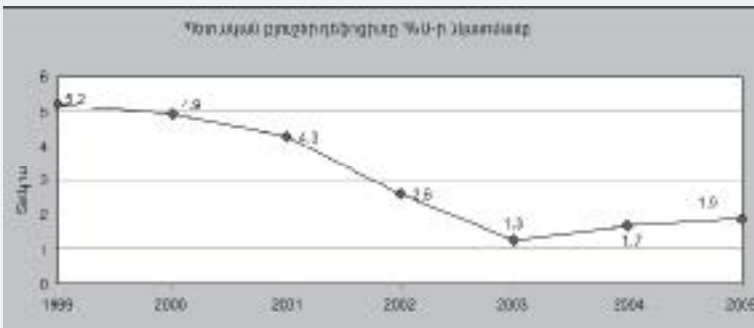
Ծախսերի կառավարման արդյունավետության և կարգապահության բարձրացման շնորհիվ ընթացիկ ծախսերը կատարվել են օրենքով սահմանված ժամկետներում և դրա հետ մեկտեղ, նոր ապառքներ չեն կուտակվել:

Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի գերակայություններին համահունչ, 2005 թվականին սոցիալական ոլորտին ուղղվող ծախսերի աճի տեմպը առաջանցիկ է եղել պետական բյուջեի ծախսերի աճի նկատմամբ: Մասնավորապես, 2005 թվականի պետական բյուջեում սոցիալական ոլորտին ուղղվող ծախսերը նախորդ տարվա համեմատությամբ աճել են 27.1 տոկոսով, այն դեպքում, երբ պետական բյուջեի ընդհանուր ծախսերի աճը կազմել է 25.0 տոկոս: Կրթության ոլորտում ծախսերի աճը նախորդ տարվա համեմատ կազմել է 28.5 տոկոս, առողջապահության ոլորտում՝ 25.9, իսկ սոցիալական ապահովության և ապահովագրության ոլորտում՝ 26.2 տոկոս:

	2007	2008	2009	2005
Ընդ. բյուջեի ծախսերի աճի տեմպը, տարվա	2.0	15.7	6.2	25.0
Ընդ. բյուջեի ծախսերի աճի տեմպը, կրթություն	2.9	22.2	28.2	28.5
Ընդ. բյուջեի ծախսերի աճի տեմպը, առողջապահություն	-2.9	22.0	19.6	26.2
Միջոցառման ընդհանուր աճի տեմպը, ընդամենը	-1.5	22.0	24.6	27.1

2. Ըստ 1998 թ. մարդաբանության:

Վերջին տարիների հարկաբյուջետային քաղականության հատկանշական ձեռքբերումներից է նաև պետական բյուջեի դեֆիցիտի մակարդակի կրճատումը մինչև ՀՆԱ-ի 1.9 տոկոս մակարդակը:

Դեֆիցիտի մակարդակի իջեցմանը զուգահեռ շարունակվել է պետական պարտքի կառավարման բարելավումը: Արտաքին պարտքի կառավարման ոլորտում քաղաքականությունն ուղղված է եղել արտոնյալ պայմաններով վարկերի ստացմանը և ոչ արտոնյալ վարկերի վաղաժամկետ մարմանը:

Վերջին տարիներին հատկանշական ձեռքբերումներից է պետական պարտքի մակարդակի կրճատումը, որը 2005 թվականի նախնական տվյալներով արդեն կազմեց ՀՆԱ-ի մոտ 23 տոկոսը:

Միջազգային ֆինանսական համագործակցության շրջանակներում 2005 թվականի ճշտված բյուջեով արտաքին արդյուրներից վարկերի ստացումը կազմել է 38.5 մլրդ դրամ (77 մլն ԱՄՆ դոլար), որից շուրջ 58.6 մլն ԱՄՆ դոլար՝ Համաշխարհային բանկի, 12.4 մլն ԱՄՆ դոլար՝ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի, 5.4 մլն ԱՄՆ

2 վարկի հատկացման վերաբերյալ: 2005 թվականի ընթացքում Համաշխարհային բանկի հետ նաև աշխատանքներ են իրականացվել ԱՎԿԿ-3-ի շրջանակներում 2006 թվականին իրականացվելիք քաղաքականության շուրջ:

Շարունակվել են պետական պարտատոմսերի (ՊՊ) շուկայի զարգացման դրական միտումները: 2005 թվականին պետական պարտատոմսերի եկամտաբերությունը դրսևորեց նվազման միտում՝ թողարկման ժամկետայնության զգալի աճի պայմաններում.

	Շրջանակային ծախսերի ծավալը (ՊՊ) ժամկետային	Շրջանակային ներգնակի ծավալը (ՊՊ) ե.ա.մ.
2000	137	24.22%
2001	219	20.08%
2002	253	16.42%
2003	323	13.72%
2004	751	6.01%
2005	1 311	7.3%

2005 թվականին տեղաբաշխված պարտատոմսերի միջին ժամկետայնությունը կազմեց 1007 օր, իսկ միջին կշռված եկամտաբերությունը՝ 5.1 տոկոս:

2000-2005 թվականներին պետական պարտատոմսերի ծավալներն ու ցուցանիշները.

	Ծրագրված / Գործարկված	Տարածաշրջանում / Գործարկված	Պ.Պ. խմբում / Գործարկված	Ցուցանիշներ / Եկամ. կ.բ. (%)	Ցուցանիշներ / Ժամ. ե.ա.մ. (օր)
1995թ.	24.65	27.26	0.95	62.64	47
2000թ.	47.25	44.46	0.79	28.87	316
2001թ.	45.20	42.27	0.95	20.04	287
2002թ.	44.04	41.50	0.95	16.72	362
2003թ.	44.20	43.20	2.90	19.44	344
2004թ.	43.4	43.8	5.50	7.79	682
2005թ.	43.4	45.7	6.90	5.10	1007

2005 թվականին հաջողվեց խորացնել նախորդ տարիներին ձևավորված երկարաժամկետ միտումները և թողարկել ու տեղաբաշխել 8, 10, 12 և 15 տարի մարման ժամկետայնությամբ արժեկտրոնային պարտատոմսեր: 2005 թվականին կիրառված պարտքի կառավարման ռազմավարության տրամաբանական շարունակությունն է նաև 2006-2008 թվականներին ծրագրվող քաղաքականությունը, որը կրկին ուղղված է լինելու պարտքի ժամկետայնության երկարացմանն ու պարտքի էժանացմանը:

յուղացիական արևմտություն

Կերջին տարիներին կառավարության համար արդիական է դարձել գյուղական վայրերի հիմնախնդիրների լուծումը, որի ուղղությամբ իրականացված ամենօրյա հետևողական աշխատանքները տալիս են իրենց դրական արդյունքները:

2005 թվականին աշխատանքներ են իրականացվել տնտեսվարող սուբյեկտներին բարձրորակ սերմերի (հացահատիկ, կարտոֆիլ), տնկանյութի, հանքային պարարտանյութերի, բույսերի պաշտպանության միջոցների մատակարարման աշխատանքների կազմակերպման աջակցության ուղղությամբ: Արդյունքում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածությունները 2005 թվականին կազմել են 331.8 հազ. հա՝ նախորդ տարվա 325.2 հազ. հա դիմաց: Բանջարեղենի 63.0 հազ. տոննա բերքի հավելածն ամբողջությամբ ապահովվել է ինտենսիվ գործոնի բերքատվության ավելացման հաշվին: 2005 թվականին նկատելիորեն ավելացել են թարմ խաղողի արտահանման և վերամշակող կազմակերպությունների կողմից մթերման ծավալները: Դաշվետու տարում հիմնվել են շուրջ 1194 հա խաղողի և 1309 հա պտղատու այգիներ: Դանրապետությունում 2005 թվականին արտադրվել է ավելի քան 1.5 մլն խաղողի արմատակալ և 500-600 հազ. պտղատու տնակների տնկիներ:

Ձգալի աշխատանքներ են իրականացվել գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների կանխարգելման և տոհմային գործի բնագավառում: 2005 թվականին 2004 թվականի համեմատությամբ ավելացել է ինչպես գյուղատնտեսական կենդանիների գլխաքանակը, այնպես էլ անասնաբուժական մթերքների արտադրության ծավալները:

Կառավարության և միջազգային կազմակերպությունների աջակցությամբ աշխատանքներ են իրականացվել գյուղատնտեսական ռիսկերի նվազեցման և բնական աղետների հետևանքների մեղմացման ուղղությամբ: Աշխատանքներ են իրականացվել գյուղատնտեսությունում տնտեսվարողների համար արտադրության պայմանների բարելավման ուղղությամբ, մասնավորապես՝ ավելի քան 18000 հա-ի վրա կատարվել են արոտավայրերի ջրարբիացման ծրագրեր:

Տարբեր վարկային ծրագրերով ֆինանսավորման, ինչպես նաև կատարված այլ մեծածավալ ներդրումների հաշվին, գյուղատնտեսական մթերքներ վերամշակող ընկերություններում կատարվել են արտադրության վերազինման, նոր տեխնոլոգիաների ներդրման, գործող հզորությունների ավելացման և նոր արտադրությունների գործարկման աշխատանքներ:

Հանրապետության գյուղատնտեսական տեխնիկայի հավաքակազմի նորացման և համալրման նպատակով շարունակվել է նոր տեխնիկայի ձեռքբերումը:

Հանրապետության շուրջ 800 գյուղական համայնքներում 2005 թվականին իրականացվել են բազմաբնույթ խորհրդատվական ծառայություններ, այդ թվում՝ 842 ուսուցողական սեմինարներ, 161 դաշտային ցուցադրումներ, և տպագրվել են ագրարային ոլորտին առնչվող 615 խորհրդատվական նյութեր: Բացի այդ, գյուղացիական տնտեսությունների համար 2005 թվականի ընթացքում եթեր է արձակվել 61 հեռուստահաղորդում հանրապետական, 43-ը՝ մարզային հեռուստալիքներով, թողարկվել են 53 ռադիոհաղորդումներ, ինչպես նաև մշակվել են 106 գործարար ծրագրեր և մատուցվել 524 մարքեթինգային միջնորդություններ:

Կ

առավարման ոլորտ

Պետական կառավարում

2005 թ. պետական կառավարման ոլորտում բարեփոխումներն ուղղվել են պետական կառավարման մարմինների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը, գործառույթների հստակեցմանը, սահմանազատմանը, դրանց կրկնության եւ առանձին գործառույթների բացառմանը, տրամաբանական փոխկապվածության ապահովմանը: Քաղաքացիական ծառայության ոլորտում շարունակվել են աշխատանքները համակարգի կայացման և զարգացման ուղղությամբ: Հստակեցվել են քաղաքացիական ծառայության առանձին բաղադրիչների՝ մրցույթի, ատեստավորման, վերապատրաստման գործընթացները, մշակվել են դրանց կայացման ու զարգացման ծրագրերը: Նախապատրաստական աշխատանքներ են իրականացվում քաղաքացիական ծառայողների կառավարչական հմտությունների, մարդկային ռեսուրսների կառավարման, քաղաքացիական ծառայողների կատարողականի գնահատման և դրանով պայմանավորված վարձատրության մոր համակարգերի ստեղծման ու զարգացման ուղղությամբ: Քաղաքացիական ծառա-

յողների բազային աշխատավարձը բարձրացվել է 50%-ով: Օրենսդրական հիմքեր են ստեղծվել համայնքային և փրկարար ծառայությունների զարգացման համար:

2005թ. նոյեմբերի 27-ին տեղի ունեցած 73 սահմանադրական փոփոխությունների հանրաքվեով էական առաջընթաց քայլ է կատարվել թե՛ դատական իշխանության անկախության մեծացման ուղղությամբ, և թե՛ իշխանությունների տարանջատման սկզբունքի հստակեցման, մարդու իրավունքների ինստիտուտների կատարելագործման առումով:

Պետական կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով շարունակվել են աշխատանքները պետական կառավարման համակարգի արդիականացման ուղղությամբ: Պետկառավարման մարմինները եւ նրանց աշխատանքային միավորները համապատասխանեցվում են ժամանակակից չափանիշներին՝ հազեցվելով անհրաժեշտ տեխնիկայով, համակարգչային ծրագրային ապահովմամբ, կապի եւ տեղեկատվության փոխանցման միջոցներով: Նախապատրաստական աշխատանքներ են իրականացվել էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառության, էլեկտրոնային գնումների նոր համակարգի ձևավորման ուղղությամբ:

Պետական կառավարման բարեփոխումների խորացումը շարունակվում է պետական ծառայությունների մատուցման մատչելիության, հասցեականության, գործառույթների միասնական «կենտրոնների» ձևավորման ուղղությամբ: Դրա օրինակներից է սոցիալական ծառայությունների մարզային կենտրոնների, առանձին պետական մարմիններում ծառայությունների մատուցման «մեկ պատուհանի» սկզբունքի կիրառումը:

2005թ. աշխատանքներ են տարվել 73 պետական մարմինների հրապարակային, թափանցիկ գործունեության մեծացման ուղղությամբ: Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում տեղեկատվական կենտրոն-ընդունարանները հնարավորություն են տալիս ապահովելու կապը քաղաքացիների հետ, բարելավելու աշխատանքը քաղաքացիական հասարակության միավորների հետ:

Արդյունավետ գործող պետական կառավարման համակարգի առումով կարևորվել է կոռուպցիայի դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացումը և կոռուպցիայի դեմ պայքարի իրականացման համար համապատասխան օրենսդրական դաշտի ստեղծումը: Ըստ այդմ, ընդունվել և ուժի մեջ են մտել նոր օրենքներ, իսկ մի շարք գործող օրենսդրական ակտերում կատարվել են փոփոխություններ և լրացումներ: 2005 թվականին ընդունվել և ուժի մեջ է մտել «Հանցավոր ճանապարհով ստեղծված եկամուտների օրինականացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» 73 օրենքը, որը մշակվել է եվրոպայի խորհրդի Փողերի վլազման դեմ պայքարի փորձագետների կոմիտեի միջազգային չափանիշներին համապատասխան: Նշված օրենքով հանցավոր ճանապարհով ստեղծված եկամուտների օրինականացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի լիազորված մարմին է ճանաչվել 73 Կենտրոնական բանկը, որի համակարգում ստեղծվել է պատասխանատու կառուցվածքային ստորաբաժանում:

Փոփոխություններ են կատարվել 73 քրեական օրենսգրքում, որը հստակեցնում է կոռուպցիոն հանցագործությունների դեպքում կիրառվող «պաշտոնատար անձ» հասկացությունը և կոռուպցիոն հանցագործություններին վերաբերող հոդվածները

ընդհանուր ամամբ համապատասխանեցնում Հայաստանի Հանրապետության կողմից վավերացված կոռուպցիայի դեմ պայքարին առնչվող կրճատված ցանցերով սահմանված չափանիշներին: Ենթադաստիակային և գործողության մեջ է դրվել կոռուպցիոն հանցագործությունների վիճակագրությունը: ՀՀ դատախազության համակարգում ձևավորվել է կոռուպցիայի դեմ պայքարի վարչություն:

Կոռուպցիայի դեմ պայքարի գործընթացում դրական քայլ է նաև եվրամիության GRECO-ի և Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության անցումային տնտեսությունների երկրների հակակոռուպցիոն ցանցի միջև համագործակցությունը, որի արդյունքում Հայաստանի Հանրապետությանը ներկայացվել են մի շարք երաշխավորություններ: Երաշխավորությունները կենսագործման են կոչվել հաստատված ժամանակացույցին համապատասխան, որի արդյունքում ՀՀ կառավարության հակակոռուպցիոն ռազմավարության ծրագիրը դարձել է ավելի ամբողջական և արդյունավետ:

ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության միջոցառումների իրականացման կատարողականի վերաբերյալ տեղեկանքն առավել հանգամանորեն ներկայացված է ՀՀ կառավարության ինտերնետային պաշտոնական էջում:

Տեղական ինքնակառավարում

Տեղական ինքնակառավարման համակարգի բարեփոխումներն ուղղված են եղել տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավունքների և պարտականությունների հստակեցմանը՝ նպատակ ունենալով ապահովել անհրաժեշտ նախադրյալներ իրական ինքնակառավարման կայացման ճանապարհին:

«Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքում կատարված փոփոխություններով հստակեցվել են պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների փոխհարաբերությունները, սահմանվել են տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության նկատմամբ իրավական և մասնագիտական հսկողության հստակ և կանոնակարգված մեխանիզմները:

Ավարտվել է զույգահարկի հաշվարկման համար անհրաժեշտ տեղեկատվությունը տեղական ինքնակառավարման մարմիններին փոխանցելու գործընթացը, իսկ տեղեկատվության ճշգրտմամբ հնարավոր կլինի իրատեսական դարձնել ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով պետական քյուբեից հատկացվող դոտացիաների, ինչպես նաև սուբսիդիաների և սուբսիդիաների հաշվարկման բազան:

2005 թվականին շարունակվել են աշխատանքները տեղական ինքնակառավարման համակարգի գործունեության արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ: Հատկապես ուշադրության կենտրոնում է եղել և հատուկ հոգածության առարկա դարձել սահմանամերձ ու բարձր լեռնային բնակավայրերի առաջնահերթ հիմնախնդիրների լուծումը:

Տավուշի և Գեղարքունիքի, Արարատի և Վայոց Ձորի մարզերի համար իրականացվում են մարզերի տարածքային զարգացման ծրագրեր, որոնց կարևոր բաղադրիչն են հանդիսանում ներդրումային ծրագրերը, ինչպես նաև տարածքային կառավարման մարմինների կարողությունների հզորացումը:

Ե

Ն

նրականության ցվածքներ

Ջրային տնտեսություն

Ջրային տնտեսությունում 2005 թվականին իրականացված աշխատանքներն ուղղված են եղել հիմնականում ոռոգման և խմելու ջրի ջրառի և ջրամատակարարման կետերում հաշվառման համակարգերի ներդրմանը, ջրամատակարարման տնտեսության մեծացմանն ու որակի բարելավմանը, համակարգում կորուստների նվազեցմանը, մեխանիկական եղանակով ոռոգման և խմելու ջրի մատակարարումն աստիճանաբար ինքնահոս եղանակով փոխարինելու միջոցով էլեկտրաէներգիայի ծախսի աստիճանական կրճատման ապահովմանը:

Գոտիական սակագների կիրառման միջոցով առանձին տարածաշրջաններում սոցիալական հնարավոր բացասական ազդեցությունը մեղմելու նպատակով ինչպես 2004, այնպես էլ 2005 թվականի համար ոռոգման համակարգի սուբսիդավորման քաղաքականությունը մշակվել է համահարթեցման սկզբունքով և, ըստ էության, ջրօգտագործողների ընկերությունների կողմից վաճառվող ջրի սակագինը չի գերազանցում 8.0 դրամը 1 խ-ի համար:

2005 թվականին Սևանա լճից բաց է թողնվել 143.99 մլն խմ. ջուր մախորդ տարվա 149.9 մլն խմ-ի և պլանային 150.0 մլն խմ-ի փոխարեն: Սևանա լիճ է տեղափոխվել 252.87 մլն. խմ. ջուր: 2005 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Սևանա լճի մակարդակը կազմել է 1898.06 մ, որը մախորդ տարվա մույն ցուցանիշը գերազանցում է 41 սանտիմետրով:

Դամակարգում գործող վարկային և ներդրումային ծրագրերի շրջանակներում իրականացվել են մեծածավալ շինարարական աշխատանքներ: Դիսնցիզ կարելի է առանձնացնել հիմնական և օժանդակ կառույցների վերանորոգման, ջրամբարների մաքրման, նորոգման և կառուցման, ջրամատակարարման ցանցերի գոտիավորման, ջրագծերի և կոյուղագծերի կառուցման ու վերակառուցման աշխատանքները: Ծրագրերի շրջանակներում իրականացվել են նաև խորհրդատվական, մախագծման, զննման, տեխնիկական վերահսկման, աջակցության և այլ աշխատանքներ ու ծառայություններ:

Ընդհանուր առմամբ, մախատեսվում է ապահովել խմելու և ոռոգման ջրի համակարգերի բարեփոխումների երկարաժամկետ ծրագրերի իրականացումը՝ հիմնականում մախատակ ունենալով բարձրացնել դրանց շահագործման հուսալիությունը և արդյունավետությունը, ինչպես նաև կրճատել ջրի կորուստները և բարելավել ջրամատակարարման ու ջրահեռացման ծառայությունների որակը:

Ծանապարհային տնտեսություն

Մարդկանց և համայնքների մեկուսացվածության գործոնի չեզոքացման խնդրի լուծման ուղղությամբ շարունակվել է ճանապարհային տնտեսության զարգացման աշխատանքների իրականացումը, որոնց որակն առանձին դեպքերում անդրադառնում է նաև ապրանքաշրջանառության (հատկապես գյուղական) արագ և եժան իրականացման խնդրի վրա:

Նշվածով պայմանավորված 2005 թվականին մույնպես կարևորվել են կապիտալ ներդրումները ճանապարհային տնտեսության մեջ: Մասնավորապես, 2005 թվականին 77 պետական բյուջեից իրականացված ֆինանսավորման շնորհիվ կատարվել են մոտ 16.7 մլրդ դրամի ճանապարհաշինարարական և շահագործման աշխատանքներ:

Ընդ որում, 2005 թվականին իրականացվել են մի շարք ծրագրեր, այդ թվում միջպետական նշանակության 1324.3 կմ և համրապետական նշանակության 1495.8 կմ երկարությամբ ավտոճանապարհների ծմեռային պահպանություն, ընթացիկ նորոգում, համայնքային նշանակության ճանապարհների հիմնանորոգման մախագծում, 34 կամուրջների նորոգում:

Իրականացվել է Կապան-Շավ-Շվանիձոր-Մեղրի ռազմավարական նշանակություն ունեցող ավտոճանապարհի հիմնանորոգում, ինչպես նաև մոտ 110 կմ երկարությամբ 38 ճանապարհատվածների հիմնանորոգում:

Էներգետիկա

Րազվեստու տարում մշակվեց և ԴԴ կառավարության հավանությանն արժանացավ «Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության զարգացման համատեքստում էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարությունը», որում սահմանված են մինչև 2025-30թթ. էներգետիկայի բնագավառի զարգացման հիմնական խնդիրներն ու ուղղությունները:

Ավարտվեցին իրականացվող 220 կՎ լարման թվով 8 ենթակայանների վերազինման աշխատանքները, ինչպես նաև Տաթև ՉԷԿ-ի արագության կարգավորիչների արդիականացման աշխատանքները: Տարեվերջին գործարկվեց և սկսեց էլեկտրաէներգիա արտադրել Իրանի Իսլամական Հանրապետության տեխնիկական օգնությամբ Պուշկինի լեռնանցքում կառուցված 2,6 ՄՎտ հզորությամբ առաջին հողմաէլեկտրակայանը:

Էներգահամակարգի արտադրական հզորությունների ռեժիմների, ՉԱԷԿ-ի պլանային նախազգուշական վերանորոգման (ՊՆՎ-2005) աշխատանքների ու կատարման ժամկետի օպտիմալացման արդյունքում (շնորհիվ թարմ միջուկային վառելիքի ժամանակին և բացառապես սեփական ֆինանսական միջոցների հաշվին ներկրման), ՉԱԷԿ-ի թիվ 2 էներգաբլոկը 2005թ. ընթացքում արտադրել է 2716 մլն կՎտ/ժ էլեկտրական էներգիա՝ հանրապետությունում արտադրված ընդհանուր էլեկտրական էներգիայի քանակի շուրջ 43,0%-ը, որն առավելագույնն է 1995թ. վերաթողարկումից հետո ընկած ժամանակահատվածում:

2005թ. արդյունքներով ԴԴ էներգահամակարգի պետական ընկերությունների ֆինանսական հոսքերի ընթացիկ հաշվեկշիռը եղել է դրական և նախնական տվյալներով կազմել է շուրջ 4.0 մլրդ դրամ (ինչպես և նախորդ երկու տարիների արդյունքներով 2004 թ. համար՝ 3.2 մլրդ դրամ, 2003թ. համար՝ 0.7 մլրդ դրամ), որով մեկ անգամ ևս հավաստվում է, որ ընկերությունների ֆինանսական առողջացման գործընթացն ավարտված է, և վերջիններիս գործունեությունն իրականացվում է առևտրային սկզբունքներով:

Նախատեսված ժամանակացույցի գերազանցումով ընթանում է Իրան-Հայաստան գազամուղի Մեդրի-Քաջարան հատվածի շինարարությունը: Մեկնարկեցին Երևանի ՋԷԿ-ի տարածքում նոր համակցված ցիկլով էներգաբլոկ կառուցելու և «Ալավերդի-2» ենթակայանի վերակառուցման աշխատանքները:

2005 թվականի ընթացքում իրականացված գազաֆիկացման ընդլայնման աշխատանքների շնորհիվ հանրապետության բնական գազից օգտվողների թիվն ավելացել է 91 988 բաժանորդով և կազմել է 364 115:

Քաղաքացիական ավիացիա

2005 թվականին շարունակվել է ավիացիայի ոլորտին վերաբերող քաղաքականության հետևողական իրականացումը: 2005 թվականին հիմնական խնդիրներից էր Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական ավիացիայի իրավական կարգավորման համակարգի ձևավորումը՝ որպես գերակա խնդիր:

2005 թվականի ընթացքում միջազգային ավիացիոն կառույցներին Հայաստանի Հանրապետության ավիացիոն համակարգի ինտեգրման ուղղությամբ իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ, որոնց արդյունքում, 2005 թվականի նոյեմբերի 16-ին Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից վավերացվել է Հայաստանի Հանրապետության անդամակցությունը «ԵՎՐԱԿՈՆՏՐՈՆ» կազմակերպությանը: Կազմակերպությունը ԻԿԱՕ գործող ստանդարտների հիման վրա մշակում է օդային երթևեկության բնագավառին վերաբերող ավելի խստացված կանոնակարգեր ու պահանջներ Եվրոպական տարածաշրջանի համար, որոնք ուղղված են թռիչքների անվտանգության ապահովմանը:

2005 թվականի ընթացքում արմատապես բարեփոխվել է «Արմենիա միջազգային օդանավակայաններ» ՓԲ ընկերության ներդրումային քաղաքականությունը, որի արդյունքում կարևորվել է նոր ուղևորային համալիրի կառուցումը, ինչպես նաև «Զվարթնոց» օդանավակայանի ներկայիս սպասարկումների որակի բարձրացումն ու նոր տեխնոլոգիաների ներգրավումը: Համալիրի ժամանման հատվածը կգործի 2006թ. վերջին, իսկ ամբողջությամբ այն շահագործման կհանձնվի 2007 թվականին: Նոր համալիրը էապես կնպաստի մեկնող և ժամանող ուղևորների, նրանց ուղեբեռների սպասարկման գործընթացի բարելավմանը՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան:

Մ

ոցիալական ոլորտ

Կրթություն

Կրթության ոլորտում կառավարության կողմից իրականացված քաղաքականությունն ուղղված է եղել կրթության որակի, մատչելիության և արդյունավետության բարձրացմանը, օրենսդրական դաշտի կատարելագործմանը, ուշադրության կենտրոնում է եղել կրթական համակարգի պահպանումն ու հետագա զարգացումը՝ որպես միջազգային ասպարեզում երկրի մրցունակությունն ապահովելու գրավական: Խնդրի իրագործումն ապահովվել է համակարգի աստիճանական բարեփոխման միջոցով:

2005 թվականին կրթության ոլորտի ծախսերը 2004 թվականի համեմատությամբ (նախնական տվյալներով) աճել են շուրջ 28.5 տոկոսով: Հանրակրթության ոլորտում ուսուցիչների և վարչական անձնակազմի աշխատավարձերի բարձրացումը կրթության անհրաժեշտ որակի ապահովման կարևոր նախապայմանն է: Կառավարության այդ քաղաքականության հետևողական իրականացումն էլ հենց, դարձել է կրթության բնագավառում պետական ծախսերի աճի առանցքային գործոններից մեկը: Մասնավորապես, ուսուցիչների միջին ամսական հաշվարկային աշխատավարձի բարձրա-

ցումը 2003թ. կազմել է 20 տոկոս, 2004թ.՝ 66.5 տոկոս, իսկ 2005թ.՝ 65.3 տոկոս՝ հասնելով շուրջ 50.2 հազար դրամի:

2003-2005թթ. հանրակրթական դպրոցներն ուսուցչական կադրերով ապահովելու նպատակով սահմանամերձ լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրեր են գործուղվել 196 մանկավարժական կադրեր: 2005թ. մանկավարժական բուհերում կատարվել է 99 ուսանողների նպատակային ընդունելություն (առկա ուսուցման համակարգում):

Կրթության որակի բարձրացման և համապատասխանության ապահովման տեսանկյունից հատուկ ուշադրություն է դարձվում ուսուցիչների վերապատրաստման խնդիրներին: Մասնավորապես, վերապատրաստման գործընթացն ապահովելու նպատակով հանրապետության մարզերում ձևավորվել են Կրթության ազգային ինստիտուտի մասնաճյուղեր, դպրոց-կենտրոններ, ձևավորվել է դասախոսական անձնակազմ: 2005 թվականին սկսվել է ուսուցիչների վերապատրաստման առաջին փուլը, որը կշարունակվի նաև առաջիկա տարիներին: Միաժամանակ, ուսուցիչների վերապատրաստումներ են իրականացվել նաև պետպատվերի շրջանակներում ու միջազգային մի շարք կազմակերպությունների աջակցությամբ: Այդ ծրագրերում ընդգրկվել են շուրջ 9000 ուսուցիչներ: Կազմակերպվել են տարաբնույթ սեմինարներ ու խորհրդակցություններ, որոնց մասնակցել է ավելի քան 18 հազար ուսուցիչ:

2005 թվականի ընթացքում հանրակրթության ոլորտում իրականացվել են մեծ ծավալի շինվերանորոգման աշխատանքներ: Պետությունով շինարարական աշխատանքների համար հատկացված 7203.25 մլն դրամի շրջանակներում կառուցվել է 8 նոր դպրոց և հիմնանորոգվել՝ 144-ը: Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի պետությունից համաֆինանսավորվող ծրագրերով նախատեսված 9.25 մլն. դոլար հատկացումների հաշվին կառուցվել է 50 դպրոցական շենք և հիմնանորոգվել 111-ը:

Հանրակրթական համակարգը տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաներով զինելու նպատակով հիմնադրվեց Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոնը, որի շրջանակներում ձևավորվել է համակարգիչների շրջանառու ֆոնդ: Այն հնարավորություն է տալիս սահմանափակ միջոցների պայմաններում մատակարարման պայմանագրերի և ստացված դիմում-հայտերի հիման վրա դպրոցներն ապահովել համակարգիչներով՝ դրանց դիմաց հետագա վճարման պայմանով:

Բարեփոխումների մյուս ուղղությունը կրթության որակի գնահատման նոր համակարգի ներդրումն է: 2005թ. մշակվել են գնահատման և թեստավորման համակարգի գործունեության սկզբունքները, «Հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների շրջանավարտների ավարտական և պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ընդունելության միասնական ընունքումների առաջադրանքների (թեստերի) փորձարկման ընթացակարգը» և սովորողների զիտելիքների գնահատման թեստերի մեուշորինակները հանրակրթական չորս առարկաների գծով, իրականացվել է դրանց փորձարկումը Երևանի մարզում:

2005թ. ընթացքում միջնակարգ կրթության ոլորտում պետական միասնական քաղաքականության իրականացման, կրթության որակի ապահովման և օրենսդրական դաշտի կատարելագործման նպատակով մշակվել է «Միջնակարգ կրթության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը, ինչպես նաև ընդունվել է «Կրթության պետական տեսչության մասին» ՀՀ օրենքը: Վերջինիս արդյունքում սկսվել է կրթության պետա-

կան տեսչության ձևավորման գործընթացը:

2005 թվականին ընդունվել է «Նախադպրոցական կրթության մասին» ՀՀ օրենքը, որը կոչված է կարգավորելու նախադպրոցական կրթության համակարգի գործունեության և զարգացման իրավական, կազմակերպական և ֆինանսական հիմքերը:

Մշակվել և ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է «Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքը: Մշակվել է նաև «Հայաստանի Հանրապետությունում մասնագիտական կրթության և ուսուցման արդիականացման գերակայությունները և 2005-2008 թթ. գործողությունների պլանը»: Այս ոլորտի կարևոր ձեռքբերումներից էր արհեստագործական ուսումնարանների վերաբացումը. մասնավորապես, 2005 թվականին հիմնադրվել է Քաջարանի արհեստագործական ուսումնարանը: Մշակվել և հաստատվել է միջին մասնագիտական կրթության 11 մասնագիտության գծով պետական կրթական չափորոշիչ:

Բարձրագույն կրթության բնագավառում բարեփոխումները հիմնականում օրենսդրական կարգավորման ու կանոնակարգման բնույթ են կրել: Բարձրագույն մասնագիտական կրթության ոլորտում կարևորագույն արդյունքներն են եղել անցումը երկաստիճան համակարգին, ինչպես նաև բուհական մասնագիտությունների չափորոշիչների մշակումը:

2005 թվականին Հայաստանը միացավ Բոլոնյան գործընթացին, ինչը կապահովի Հայաստանի բարձրագույն կրթության ինտեգրումը եվրոպական միասնական կրթական համակարգին:

2005թ. ընթացքում քննարկվել է կրթական ծրագրերի լիցենզավորման 51 հայտ և տրվել է 49 լիցենզիա, դադարեցվել է 8 ուսումնական հաստատության գործունեությունը, կասեցվել է 5 կրթական գործունեության լիցենզիայի գործողությունը: Հավատարմագրման գործընթացի արդյունքում 30 մասնագիտությունների գծով տրվել են պետական հավատարմագրեր, հանրապետության 8 հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում իրականացվել է ուսուցման որակի վերահսկողություն:

Շարունակվել է գիտական կադրերի պատրաստման գործընթացը: 2005թ. գիտական աստիճանի վկայագիր տրվել է 475 (այդ թվում՝ 52-ը գիտության դոկտորի) գիտնականի:

Առողջապահություն

Առողջապահության համակարգի կենսագործունեության բարելավմանն ու զարգացմանը նպատակաուղղված իրականացվել են մի շարք ծրագրեր, որոնց հիմքում խնդիր է դրվել եղած միջոցների ու ներուժի առկա պայմաններում առավելագույնս ապահովել քաղաքացու առողջության պահպանման սահմանադրական իրավունքը, բարձրացնել պետության կողմից երաշխավորված բնակչության համար անվճար բժշկական օգնության իրական մատչելիությունը:

2005 թ. առողջապահության բնագավառում պետական ծախսերը հիմնականում բնորոշվել են դրական զարգացումներով: Առողջապահության բյուջեն 2003թ. կազմել է 19.6 մլրդ դրամ, 2004թ.՝ 24.7 մլրդ դրամ, իսկ 2005թ.՝ 31,1 մլրդ դրամ:

2005թ. ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բժշկական անձնակազմի աշխատողների ամսական հաշվարկային աշխատավարձը բարձրացվել է՝ հասցվել 46800 դրամի, նախորդ տարվա 36000 դրամի դիմաց (հիվանդանոցային բժշկական անձնակազմի աշխատողների ամսական հաշվարկային աշխատավարձը բարձրացվել է մինչև 37500 դրամ՝ նախորդ տարվա 33500 դրամի դիմաց), իսկ միջին բուժանձնակազմի աշխատողների ամսական հաշվարկային աշխատավարձը կազմում է 29900 դրամ, նախորդ տարվա 23000 դրամի փոխարեն:

Առողջապահության բնագավառին ուղղվող ֆինանսական հատկացումների աճի արդյունքում մեկ շնչի հաշվով պետական բյուջեի ծախսերը 2004թ. կազմել են 7.8 հազ. դրամ, իսկ 2005թ.՝ մոտ 10.0 հազ. դրամ:

Առողջապահության համակարգի ֆինանսավորման ծավալների տարեց տարի ավելացումը և այդ համատեքստում առողջության առաջնային պահպանմանն ուղղվող զուսմարների զգալի աճը 2005 թվականին հնարավոր դարձրեց 65 տարեկան և բարձր տարիքի անձանց անվճար ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնությունը կազմակերպել առաջնային /ամբուլատոր-պոլիկլինիկական/ օդակի բոլոր մակարդակներում՝ առանց տեսակների և ծավալների սահմանափակման, ինչպես նաև անվճար դարձնել առաջնային օդակում սրտաբանական ծառայությունը՝ հաշվի առնելով սիրտ-անոթային համակարգի հիվանդություններից մահացության բարձր մակարդակը: Բացի այդ, 2005 թվականին առողջության առաջնային պահպանման օդակում ներդրվել են բուժօգնության որակի վերահսկման չափորոշիչներ: Սկսած 2006 թվականից ամբուլատոր-պոլիկլինիկական անվճար բուժօգնության ծրագրերում ընդգրկվել է ամբողջ ազգաբնակչությունը՝ անկախ տարիքից և սոցիալական կարգավիճակից, բացառությամբ ստոմատոլոգիական բուժօգնությունից, որն անվճար է միայն բնակչության սոցիալապես անապահով խմբերում ընդգրկվածների և մինչև 8 տարեկան երեխաների համար: 2006 թվականին նախատեսվել է անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով դեղեր ձեռք բերելու իրավունք ունեցող բնակչության սոցիալական խմբերի ցանկում ընդգրկել մինչև 3 տարեկան երեխաների փոխարեն՝ մինչև 7 տարեկան երեխաներին:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում մշակվել են բուժաստատությունների կողմից պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության իրականացման համար մի շարք հիմնարար չափորոշիչներ, մասնավորապես՝ հիվանդանոցային, դիսպանսեր հսկողության, դատաբժշկական փորձաքննությունների, ախտաբանաանատոմիական հետազոտությունների, հատուկ ու դժվարամատչելի հետազոտությունների և այլնի վերաբերյալ: Դրանք կներդրվեն 2006 թվականին և կնպաստեն բժշկական ծառայությունների կազմակերպման արդյունավետության բարձրացմանը:

2005թ. դեղորայքային ապահովման ոլորտում իրականացված քաղաքականության նպատակն է եղել բնակչության սոցիալապես անապահով և առանձին (հատուկ) խմբերում ընդգրկված անձանց դեղորայքային ապահովվածության բարելավումը, մարդասիրական օգնության ճանապարհով ներմուծվող դեղերի նպատակային օգտագործման ապահովումը, դեղերի արդյունավետության բարձրացումը:

Դեղերի ապահովվածության խնդրում կառավարությունը վարել է հասցեագրված քաղաքականություն: Բնակչության անվտանգության խնդրի համար դեղորայքային ապահովության մատչելիությունը բարձրացնելու նպատակով ընդունվել է «Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բժշկական կազմակերպությունների կողմից անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով դեղեր ձեռք բերելու իրավունք ունեցող բնակչության սոցիալական խմբերին և առանձին հիվանդություններով տառապող անձանց դեղերով ապահովման կարգը»:

Երաշխավորված անվճար բուժօգնության իրականացման շրջանակներում 2005թ. ընթացքում պետության կողմից կենտրոնացված կարգով ձեռք են բերվել և բաշխվել 1.3 մլրդ դրամի հակադիաբետիկ, հակաուռուցքային, հոգեմետ, թմրաբեր-ցավազրկող դեղորայք և ինունադեպրեսանտներ: Արդեն երկրորդ տարին է, ինչ հանրապետությունում 100%ով ապահովվում է ինսուլինի պահանջարկը:

Ծննդօգնության և վերարտադրողական առողջության պահպանման բնագավառում իրականացվում են մի շարք ծրագրային զարգացումներ: 2005 թվականի ընթացքում ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության ֆինանսական աջակցությամբ Ծիրակի և Տավուշի մարզերում ներդրվել է Հայաստանում վերարտադրողական առողջության ու մանկան խնամքի բարելավմանն ուղղված հնգամյա ծրագիրը՝ 7 մլն ԱՄՆ դոլար արժողությամբ: Ճապոնական դրամաշնորհի շրջանակներում հաստատվել և իրականացման փուլում է գտնվում «Ծննդօգնության բարելավման» ծրագիրը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում հանրապետությունում համաճարակային իրավիճակը եղել է համեմատաբար համզիստ: Չեն արձանագրվել այնպիսի վարակիչ հիվանդություններ, ինչպիսիք են դիֆթերիան, մորանյային փայտուկը, սուր պոլիոմելիտը, խոլերան, բժավոր տիֆը, սիբիրյան խոցը և այլն: Որոշ հիվանդությունների առումով դիտվել է հիվանդացության նվազում՝ մալարիա (6.9 անգամ), համաճարակային պարոտիտ (3.0 անգամ), որովայնային տիֆ (3 անգամ), տուլարեմիա (2.2 անգամ), վիրուսային հեպատիտ Ա (1.4 անգամ):

Իրագործվել են ինունակամխարգելման, մալարիայի վերացման, շրջակա միջավայրի հիգիենայի, ծխելու դեմ պայքարի, յոդի անբավարարության վերացման, կարմրուկի վերացման ծրագրերը, ՄԻՎ/ՉԻՎ-ի կամխարգելման ազգային ծրագիրը:

2005 թվականին ՀՀ կառավարությունը հաստատեց Հայաստանի Հանրապետությունում ծխախոտի դեմ պայքարի 2005-2009թթ. պետական ծրագիրը, որի արդյունքում 2006 թվականին առողջապահության ոլորտին բյուջետային հատկացումների շրջանակում 100 մլն դրամ նախատեսվեց ծխախոտի դեմ պայքարի համար:

Տարվա ընթացքում կազմակերպվել են «բաց դռների օրեր»՝ ինչպես երևան քաղաքում, այնպես էլ ՀՀ մարզերում: Երևանում անցկացվեց «Հանուն տղամարդու առողջության» միամսյակ Հայրենական մեծ պատերազմի վետերանների համար, ինչպես նաև վետերան բուժաշխատողների համար կազմակերպվեց «բաց դռների օր», և կարիքավորներին հատկացվեցին առողջարանային ուղեգրեր:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ՀՀ Ազգային ժողովն առաջին ընթերցմամբ ընդունեց առողջապահության ոլորտը կամոնակարգող «Առողջապահության մասին» և «Դեղերի մասին» ՀՀ օրենքները:

Սոցիալական ապահովություն և ապահովագրություն

Կառավարությունը սոցիալական ապահովության և ապահովագրության բնագավառում իր գործունեությունը նպատակաուղղել է բնակչության աշխատանքի և սոցիալական պաշտպանության քաղաքականության իրականացման արդյունավետության բարձրացմանն առնչվող հիմնարար և կանոնակարգող օրենքների ստեղծման, իրավական ակտերի կատարելագործման, աշխատանքի պետական կարգավորման միասնական քաղաքականության, բնակչության զբաղվածության, պետական պարտադիր սոցիալական ապահովագրության, պետական կենսաթոշակային ապահովության, ուղրտի պետական նպատակային ծրագրերի մշակման և իրականացման, միջազգային կազմակերպությունների հետ համագործակցության, սոցիալական պաշտպանության բնագավառում օրենսդրության կիրառմանն նկատմամբ պետական վերահսկողության ապահովմանը:

Սոցիալական ապահովության և սոցիալական ապահովագրության բնագավառում պետական ծախսերի ծրագրումը իրականացվել է՝ հիմք ընդունելով ԱՂԾ գերակայությունները: 2004 թ. համախմբված բյուջեից բնագավառին ուղղված ծախսերը կազմել են 85 մլրդ դրամ՝ 2003 թ. փաստացի ցուցանիշը գերազանցելով 17 տոկոսով, իսկ 2005 թ. համապատասխան ցուցանիշը կազմել է 112.9 մլրդ դրամ, և աճը մախտորդ տարվա համեմատ կազմել է 32.2 տոկոս:

Ընդ որում, բնակչության սոցիալական աջակցության ուղրտում կարևորվել է ընտանեկան նպատների համակարգի հասցեականության բարձրացումը՝ այն օգտագործելով որպես բնակչության ամենամասպահով շերտի աղքատության կրճատման առաջնային գործոն:

2005 թ. աղքատության ընտանեկան նպաստի իրավունք տվող սահմանային միավորը իջեցվեց մեկ միավորով՝ 35.00-ից դարձավ 34.00: Սահմանվեց, որ 34.01-ից մինչև 38.00 անապահովության միավոր ունեցող ընտանիքների անչափահաս անդամները հավելում կստանան 3000 դրամի չափով, իսկ բարձր լեռնային և սահմանամերձ բնակավայրերի նույն միավոր ունեցող ընտանիքների անչափահաս անդամները՝ 3500 դրամ, 38.01-ից մինչև 41.00 անապահովության միավոր ունեցող ընտանիքների անչափահաս անդամները հավելում կստանան 3500 դրամ, բարձր լեռնային և սահմանամերձ բնակավայրերում՝ 4000 դրամ, 41.01 և ավելի բարձր միավոր ուցեղ ընտանիքներում՝ 4000 դրամ, իսկ բարձր լեռնային և սահմանամերձ բնակավայրերում՝ 4500 դրամ: Աղքատության ընտանեկան նպաստի բազային մասը սահմանվեց 6000 դրամ: Սահմանվեց միանվագ դրամական օգնության մոր ձև՝ նպաստի իրավունք ունեցող ընտանիքում երեխայի ծննդյան կապակցությամբ տրվող միանվագ դրամական օգնություն՝ 35000 դրամի չափով:

2005 թ. հաշվառված 208910 ընտանիքից յուրաքանչյուր ամիս, միջին հաշվով, աղքատության ընտանեկան նպաստ է ստացել 127167 ընտանիք կամ հաշվառվածների շուրջ 60.9 տոկոսը, իսկ միանվագ դրամական օգնություն՝ շուրջ 23182 ընտա-

միջ, կամ հաշվառվածների 18 տոկոսը: Միջին ամսական նպաստը կազմել է 12300 դրամ: Արդյունքում, 2004 թվականին 2003-ի նկատմամբ ընտանեկան նպաստի միջին չափը բարձրացվել է 26.3%-ով, 2005թվականին 2004-ի նկատմամբ՝ 25.5%-ով, պահպանելով նպաստառու ընտանիքների թվաքանակը:

ՀՀ մարզերում սոցիալական ծառայության տարածքային 26 գործակալություններում կատարվել են աղքատության ընտանեկան նպաստի մշակման ստուգումներ, ձեռնարկվել են միջոցառումներ, որոնց շնորհիվ ոչ հասցեական մշակման և վճարված 7.251.000 դրամ գումարից պետական բյուջե է վերադարձվել 3.492.000 դրամը (48 տոկոսը):

Բնակչության հատուկ պաշտպանության կարիք ունեցող խմբերին (հաշմանդամներ, ծնողազուրկ երեխաներ, փախստականներ և տեղահանված անձինք) մատուցվել են սոցիալական նպատակային ծառայություններ: Մասնավորապես, միայնակ տարեցների և հաշմանդամների տնային պայմաններում սոցիալական սպասարկման հանրապետական կենտրոնը երևան քաղաքում սպասարկել է խնամքի կարիք ունեցող մոտ 1200 միայնակ ծերերի և հաշմանդամների: Եւրոյ 9700 հաշմանդամ 2005 թվականի ընթացքում ստացել է պրոթեզաօրթոպեդիկ օգնություն, և նրանց հատկացվել են վերականգնողական պարագաներ (սայլակներ, լսողական սարքեր, պրոթեզներ, օրթեզներ և այլն):

Օրենսդրական փոփոխություններ են կատարվել Հայրենական Մեծ պատերազմի վետերանների ամենամյա պատվովճարի չափի (4500 դրամի փոխարեն՝ 10000 դրամ) և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների որոշ արտոնությունների փոխարեն վճարվող դրամական օգնության չափի (5000 դրամի փոխարեն՝ 6000 դրամ) բարձրացման նպատակով:

Շարունակվել է բնակարանային պայմանների բարելավման նպատակով բռնադատվածներին և նրանց առաջին հերթի ժառանգներին արտոնյալ պայմաններով երկարաժամկետ վարկեր տրամադրելու գործընթացը:

Կազմակերպվել է բռնադատվածներին միանվագ դրամական փոխհատուցման տրամադրման գործընթացը: Տարվա ընթացքում 214 բռնադատված ստացել է օրենսդրությամբ սահմանված 12000 դրամ միանվագ դրամական փոխհատուցում:

Հանրապետությունում գործում է ծերերի և հաշմանդամների վեց տուն-ինտերնատ, որոնցից չորսը՝ պետական: Պետական տուն-ինտերնատներում խնամվում են 970 ծերեր և հաշմանդամներ: Հաշվետու ժամանակաշրջանում տուն-ինտերնատ է տեղավորվել 178 միայնակ կենսաթոշակառու:

Իրականացվել են ՀՀ կենսաթոշակային համակարգի բարեփոխումներին, սոցիալական ապահովության քարտերի համակարգի լիարժեք կիրառումն ապահովելուն և անհատական (անձնավորված) հաշվառման համակարգի ներդրմանը նպատակաուղղված իրավական ակտերի նախագծերի մշակման և դրանց համապատասխան ընթացք տալու աշխատանքներ:

Կենսաթոշակների չափերի աստիճանական բարձրացման հետևողական քաղաքականության վարման շնորհիվ կենսաթոշակների միջին չափը 2005 թվականին բարձրացել է մոտ 1000 դրամով:

Սոցիալական ապահովության քարտերի համակարգի ներդրման աշխատանքների շրջանակներում 2005 թվականի տարեվերջի դրությամբ սոցիալական քարտերի տեղեկատվական բազայում ներառվել է շուրջ 2.5 միլիոն անձի տվյալ։

Շարունակական բնույթ են կրել մաս սոցիալական ապահովության քարտերի համարների կիրառումն ապահովելու ուղղությամբ իրականացվող աշխատանքները։

Ընտանիքի, կանանց և երեխաների հիմնահարցերի բնագավառի իրավահարաբերությունները կանոնակարգելու, օրենսդրությունը կատարելագործելու նպատակով մշակվել և հաստատվել են 33 կառավարության տասը և 33 վարչապետի երեք որոշումներ։

33 աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության և «Հայ ժողովրդավարական ֆորում» հասարակական կազմակերպության 2005 թվականի համատեղ կնքած պայմանագրի համաձայն՝ իրականացվել է «Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետությունում մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին» ծրագիրը։ Մասնավորապես, գնվել է 99 բնակարան 2003 և 2004 թվականների շահառուների համար, 139 շահառուի համար գնվել են մաս կենցաղային ապրանքներ (կահույք, հեռուստացույց, սառնարան, կենցաղային այլ իրեր), 2005 թվականի 40 շահառուների բնակարանների գնման գործընթացն ընթացքի մեջ է։

Հանրապետությունում ներկայիս դրությամբ գործում է տասներեք մանկատուն, որոնցից ութը՝ պետական։ Պետական մանկատներում խնամվում են 945 երեխա, որոնցից 343-ը՝ հիվանդ երեխաների համար նախատեսված մասնագիտացված մանկատներում։

Աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման նպատակով 2005 թվականի հունիսի 21-ից ուժի մեջ են մտել 33 աշխատանքային օրենսգիրքը և օրենսգրքի կիրարկումն ապահովող 33 կառավարության կողմից ընդունված տասը օրենսդրական ակտեր։ Միաժամանակ ընդունվել են մաս բնակչության զբաղվածության և գործազրկության դեպքերում սոցիալական պաշտպանությունն ապահովող, աշխատանքի պետական տեսչության գործառնությունները կանոնակարգող, նվազագույն ամսական աշխատավարձը սահմանող 33 օրենքներ։ Աշխատանքային իրավահարաբերությունների նկատմամբ հսկողություն և վերահսկողություն իրականացնելու նպատակով 33 աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգում ստեղծվել է 33 աշխատանքի պետական տեսչություն՝ իր տարածքային մարմիններով։

Զբաղվածության ոլորտում կարևորվել է գործազրկության մակարդակի նվազեցումը և իրականացվող ծրագրերի հասցեականությունը՝ այն դիտելով որպես աղքատության հաղթահարման համար սոցիալապես ընդունելի, տնտեսապես արդյունավետ ու տարածքային բևեռացման նվազեցման միջոց։ 2005 թվականի տարեվերջի դրությամբ «Զբաղվածության պետական ծառայություն» գործակալության տարածքային մարմիններում գրանցվել է աշխատանք փնտրող 120941 քաղաքացի, որոնցից գործազուրկ է 88991-ը, մարտոկ տարվա համեմատությամբ այս ցուցանիշը կրճատվել է 19631-ով։ Գործազրկության մակարդակը

հանրապետությունում կազմել է 8.1%՝ տարեսկզբի համեմատությամբ նվազելով 1.0%-ով:

Հաշվետու տարում զբաղվածության տարածքային կենտրոնների միջոցով աշխատանքի է տեղավորվել մոտ 8300 մարդ, ինչը 5.1%-ով գերազանցում է մատուցող տարվա ցուցանիշը:

2005թ. նախատեսված 1645-ի փոխարեն կազմակերպվել է 1231 գործազուրկի և 66 հաշմանդամի մասնագիտական ուսուցում: Նախորդ տարիներին ուսուցում անցածների 80%-ը, իսկ հաշմանդամների 60%-ը տեղավորվել են աշխատանքի:

Բնակչության սոցիալական աջակցության ոլորտի իրավական կարգավորման նպատակով 2005թ. նախարարությունը ՀՀ կառավարություն է ներկայացրել «Պետական նպաստների մասին» և «Սոցիալական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքների նախագծերը, որոնք ՀՀ ԱԺ-ն ընդունել է 2005թ. հոկտեմբերի 24-ին: Մշակվել և պաշտոնական շրջանառության մեջ են դրվել նշված օրենքների կիրարկումն ապահովող ենթաօրենսդրական ակտերի նախագծերը:

Միզոսցիա

Սրտաքին ուղևորահոսքերի ծավալների զգալի աճի պայմաններում ոչ միայն պահպանվել, այլ 2005թ. արձանագրվել է ուղևորաշրջանառության դրական հաշվեկշիռ: Եթե տարվա ընթացքում ՀՀ-ից մեկնումների թիվը կազմել է 833324, ապա ՀՀ ժամանումների թիվը կազմել է 845844 մարդ, դրական հաշվեկշիռը կազմել է 12520, գերազանցելով 2004թ. ցուցանիշը շուրջ 6 անգամ: Նման ցուցանիշ հանրապետությունում, սկսած 1992թ-ից զրանցվել է առաջին անգամ: Աշխատանքներ են տարվել ՀՀ-ից ծնունդ առնող անօրինական միզոսցիայի դեմ պայքարելու ուղղությամբ:

Շարունակվել է հասարակության մեջ փախստականների ինտեգրման քաղաքականությունը: Փախստականի կարգավիճակից հրաժարված և ՀՀ քաղաքացիություն ստացած անձանց թիվը կազմել է 73,000 մարդ, որից 2500-ը ՀՀ քաղաքացիություն է ձեռք բերել 2005 թվականին: 1988-1992թթ. Ադրբեջանի Հանրապետությունից բռնազաղթած անձանց բնակարանային ապահովության առաջնահերթ ծրագրի շրջանակներում հանրապետության 9 մարզերում, բացի Կոտայքից, 600 փախստական ընտանիքի տրամադրվել է բնակարանի զմեռան վկայագիր: Եվս 140 փախստական ընտանիք հանրապետության տարբեր մարզերում ապահովվել են մշտական բնակարանով միջազգային դոնոր կազմակերպությունների ֆինանսական աջակցությամբ:

Մ

Մշակույթ

Երիտասարդության հարցեր

Մշակութային քաղաքականությունը նպատակաուղղված է եղել մշակույթի դերի բարձրացմանը, ազգային մշակութային ժառանգության պահպանմանը, անհատի և հասարակության ստեղծագործական ներուժի բացահայտմանն ու խթանմանը, ազգային մշակութային ավանդական ձևերի զարգացմանն ու միջազգային մշակութային կառույցներին ինտեգրմանը: 2005թ. շարունակվել են հանրապետության տարածքում գտնվող շուրջ 24.000 հուշարձանների պահպանության, բարեկարգման, դրանց պահպանական գոտիների ճշգրտման, վկայագրման, մոր հայտնաբերված հուշարձանների հաշվառման, մարզերի հուշարձանների ցուցակների կազմման աշխատանքերը: Կազմվել է 2006-2008 թթ. պրոֆիլակտիկ ամրակայման և վերականգնման կարիք ունեցող պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ցանկը:

«Անկախության օրվա» և «Եվրոպական ժառանգության օրերի» շրջանակներում կազմակերպվել են բանգարանների անվճար այցելության «բաց դռների» օրեր, որին

մասնակցել է ավելի քան 18000 այցելու: Հանրապետության 12 թանգարան՝ էլեկտրոնային ինտերնետային կապի օգտագործմամբ, վեբկայքի միջոցով, մշակութային ժառանգությունը ներկայացրել է հանրությանը:

Ազգային գրադարանային հավաքածուները համալրվել են 63248 միավոր տպագիր արտադրանքով ու տեղեկատվական կրիչներով, մշակութային ժառանգություն հանդիսացող հայատառ 10 հնատիպ գրքով:

Փորձաքննության ներկայացված մշակութային արժեքների ու առարկաների շտեմարան են մուտքագրվել 814 արժեքի և մշակութային մշանակության առարկայի տվյալներ: Հարկադիր կատարման ծառայությունից ներկայացվել է բռնագրավված 88 մշակութային արժեք հանդիսացող զրականություն, որոնք մշտական պահպանության են հանձնվել Հայաստանի պատմության թանգարան՝ 38 միավոր, Հայաստանի ազգային գրադարան՝ 47 միավոր, Մատենադարան՝ 3 միավոր:

Երիտասարդության հարցերով կազմակերպվել են հանդիպումներ և սեմինար-քննարկումներ 37 մարզերում բնակվող երիտասարդության հետ: Շարունակվել է «Հայացք» թերթի տպագրությունը: Կազմակերպվել և իրականացվել է «Բազե» համահայկական փառատունը, «Երիտասարդություն. իրականություն, հեռանկարներ» հանրապետական երիտասարդական համաժողովը: Կատարվել են երիտասարդական 34-ների, ուսանողական խորհուրդների ներկայացուցիչների, մշակույթի երիտասարդ գործիչների պատվիրակությունների այցելություններ ԼՂՀ և Ջավախք: Համագործակցություն է սկսվել միջազգային կազմակերպությունների, մասնավորապես՝ Եվրախորհրդի երիտասարդական տնօրինության հետ: Եվրախորհրդի երիտասարդության հարցերով ղեկավար կոմիտեի (CDEJ) անդամների համար 37-ում կազմակերպվել է «Ամառային համալսարան»: Ապահովվել է 37 ներկայացուցիչների մասնակցությունը Եվրախորհրդի երիտասարդության հարցերով ղեկավար կոմիտեի (CDEJ) միստերին, Բուդապեշտում կայացած Եվրախորհրդի երիտասարդության հարցերով նախարարների խորհրդի 7-րդ հանդիպմանը: Պայմանավորվածություններ են ձեռք բերվել Բուլղարիայի, Կիպրոսի, Ղրղզստանի, Տաջիկստանի և Լիտվայի հետ՝ 2006 թ. համագործակցության վերաբերյալ համաձայնագրերի կնքման և համատեղ ծրագրերի մշակման ուղղությամբ:

Մ Ս

պուրլպլ

2005 թ. ՀՀ կառավարությանն առընթեր ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտեն իր գործունեությունը ծավալել է ՀՀ ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի զարգացման պետական քաղաքականության հայեցակարգով, «Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի մասին», «Մանկապատանեկան սպորտի մասին» ՀՀ օրենքներով, ինչպես նաև բնագավառի զարգացման միջնաժամկետ ծրագրով ամրագրված սկզբունքներին և ուղղություններին համապատասխան:

Տեղական ինքնակառավարման և տարածքային կառավարման մարմինների հետ համատեղ հաշվետու տարում Հայաստանի Հանրապետությունում անցկացվել են զանգվածային ֆիզկուլտուրային-առողջարարական բազմաթիվ միջոցառումներ, մարզական խաղեր, մրցումներ, ստուգատեսներ, մարզամշակութային տոնահանդեսներ և այլն, որոնց հիմնականում մասնակցել են դպրոցահասակ երեխաներ, պատանիներ, մախազորակոչային տարիքի երիտասարդներ: Առանձին մարզածներից միջոցառումներ են անցկացվել մտավոր և թույլ զարգացած երեխաների ու հաշմանդամների համար: Անցկացվել է ՀՀ Նախա-

գահի սահմանած մրցանակի «Լավագույն մարզական ընտանիք» հանրապետական մրցույթը:

Բարձրակարգ մարզիկների ու օլիմպիական հերթափոխի պատրաստման ծրագրի շրջանակներում անցկացվել են 33 առաջնություններ, ուսումնամարզական հավաքներ, հայ մարզիկները մասնակցել են աշխարհի, եվրոպայի առաջնություններին ու միջազգային մրցաշարերին և ընդհանուր առմամբ նվաճել 67 ոսկե, արծաթե և բրոնզե մեդալ:

2005թ. ընթացքում պետական միջոցներով հանրապետության մարզերում սկսել են հիմնանորոգվել 10 մարզադպրոց և մարզակառույց, որից 5-ը ամբողջությամբ ավարտվել են: 2005թ. գույքային ծրագրի շրջանակներում (180 մլն դրամ) 200 հանրակրթական դպրոց, 37 վարժարան ապահովվել են 11 անուն մարզագույքով:

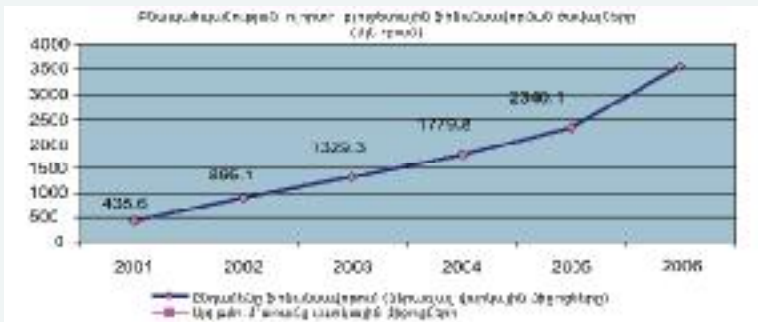
Մարզական բժշկության զարգացման նպատակով, 33 կառավարության որոշմամբ, ստեղծվել է Մարզական բժշկության և հակադոպինգային ծառայության հանրապետական կենտրոն:

Օրենսդրական դաշտի կատարելագործման և եվրոպական չափանիշների կիրառման նպատակով, Կոմիտեի նախաձեռնությամբ, Եվրախորհրդի սպորտի զարգացման կոմիտեի փորձագետների մասնակցությամբ 2005թ. հոկտեմբերին անցկացվել է սեմինար խորհրդակցություն:

նապահպանության ոլորտ

Բնապահպանության ոլորտում իրականացված աշխատանքներն ուղղված են եղել ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտի հետագա կատարելագործմանը և առաջնահերթ հիմնախնդիրների լուծմանը:

2005 թվականին բնապահպանության ոլորտի գծով հիմնական ձեռքբերումներն են՝ ա) «Բնապահպանական վերահսկողության մասին», «Ջրի ազգային քաղաքականության հիմնադրույթների մասին» և «Բնապահպանական իրավախախտումների հետևանքով կենդանական և բուսական աշխարհին պատճառված վնասի հատուցման սակագների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքների ընդունումը, ինչպես նաև «Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքում կատարված փոփոխությունները և լրացումները,

բ) «Սթնոլորտային օդի պահպանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի ընդունումով 2006 թվականին Հայաստանում ներդրվել է ավտոտրանսպորտային միջոցներից մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի արտանետումների վերահսկողության համապատասխան համակարգ,

գ) Սևանա լճի մակարդակի բարձրացման կայուն միտումները, որոնք շարունակական բնույթ են կրում (2002 թ.՝ 44 սմ, 2003 թ.՝ 48 սմ, 2004 թ.՝ 41 սմ, 2005թ.՝ 41 սմ),

դ) բնապահպանական տեսչական աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման շնորհիվ բնօգտագործման վճարների գծով պետական բյուջեի մուտքերի աճը (2004 թ. համեմատ աճել են ավելի քան 60.6 տոկոսով կամ 999.5 մլն դրամով):

ՀՀ նոր ջրային օրենսգրքի համաձայն ձևակերպված ջրօգտագործման թույլտվություններով իրավական դաշտ է բերվել հանրապետությունում ջրօգտագործման ծավալի շուրջ 90%-ը:

Հայաստանում բնական պաշարների կառավարումը բարելավելու նպատակով շարունակվել են «Բնական պաշարների կառավարման և ջրավորության նվազեցման» ծրագրի աշխատանքները: Ծրագրի երկրորդ՝ «Պետական ֆոնդի անտառների կատարելագործված կառավարում» բաղադրիչի շրջանակներում մշակվել են անտառային քաղաքականության և ռազմավարության փաստաթղթերը, իրականացվել է ապօրինի անտառահատումների ուսումնասիրություն, մշակվել է Հայաստանի Հանրապետության անտառային օրենսգրքը /ընդունվել է 24.10.2005/ և անտառի ազգային ծրագիրը:

ՊՐԵՍՏՐՈՒԹՅԱՆ ԽԱՂԹԱԽԱՐԿՈՒՄ

2005 թվականին ամփոփված տնային տնտեսությունների հետազոտությունների արդյունքներով 2004 թվականին աղքատության մակարդակը Դայաստանում կազմել է 39° տոկոս, իսկ ծայրահեղ աղքատությունը՝ 7.2 տոկոս: Նախորդ տարվա համեմատությամբ այդ ցուցանիշները նվազել են համապատասխանաբար 3.9 և 0.2 տոկոսային կետով:

2004 թվականի ընթացքում աղքատության հաղթահարման տեսանկյունից արձանագրված դրական միտումները պայմանավորված են եղել ինչպես արձանագրված բավականին բարձր տնտեսական աճով, այնպես էլ եկամուտների բաշխման անհավասարության մեղմացմամբ: Այսպես, ըստ ամբողջական եկամուտների՝ Ջինի գործակիցը 2004 թվականին կազմել է 0.387 (նախորդ տարվա 0.434-ի փոխարեն):

	2002	2003	2004
Աղքատ բնակչություն, տոկոս	49.7	42.6	39.0
Եղբային՝ շատ աղքատ բնակչություն, տոկոս	13.1	7.1	7.2
Աղքատության բացառակալ զուտ, հազ. մարդ	12261	12628	14090
Աղքատության ստրեկային չը. դրան	75161	7742	5054
Ջինի ընթացիկը աճող ա.և նկ. մուտքերու	0.419	0.434	0.387
Ջինի ընթացիկը սպառողական նախաճաշի	0.334	0.334	0.332

Քաղաքային բնակավայրերում 2004 թվականին աղքատության մակարդակը կազմել է 38 տոկոս և 2003 թվականի համեմատ նվազել է 1.7 տոկոսային կետով:

Ավելի արագ է կրճատվել գյուղական աղքատությունը: Այն 2004 թվականին կազմել է 40.7 տոկոս և 2003 թվականի համեմատ նվազել է շուրջ 6.8 տոկոսային կետով:

ԱՄՆ կառավարության Հազարամյակի մարտահրավերներ հիմնադրամ

2005 թվականի ընթացքում իրականացվեցին «Հազարամյակի մարտահրավերներ» հիմնադրամի հայաստանյան ծրագրի գնահատման աշխատանքները: 2005 թվականի մարտի 30-ին Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը «Հազարամյակի մարտահրավերներ» հիմնադրամին ներկայացրեց Հայաստանի ծրագիրը: ՀՀ կառավարության կողմից ներկայացված ծրագրի հիմնական նպատակն է՝ գյուղական աղքատության կրճատումը գյուղատնտեսական արտադրանքի կայուն աճի ապահովման միջոցով: Այս նպատակի ապահովման համար նախատեսվում է առաջիկա հինգ տարիների ընթացքում ռազմավարական ներդրումներ իրականացնել գյուղական ճանապարհների (943 կմ ընդհանուր երկարությամբ թվով 85 ճանապարհահատվածներ) և ոռոգման ենթակառուցվածքներում (21 տարածաշրջանային ոռոգման սխեմա), ինչպես նաև ֆինանսական և տեխնիկական աջակցություն տրամադրել գյուղացիական տնտեսություններին և ագրոբիզնեսին: Ծրագրի շրջանակներում իրականացվելիք ներդրումների ուղղակի շահառուներ կհանդիսանան 750 հազար մարդ կամ գյուղական բնակչության 75 տոկոսը, և ակնկալվում է, որ միայն ծրագրի իրականացման արդյունքում գյուղական աղքատությունը կկրճատվի լրացուցիչ 6 տոկոսային կետով, իսկ գյուղատնտեսական գործունեությունից տարեկան եկամուտները կավելանան 34 տոկոսով: Իրականացված գնահատման աշխատանքների արդյունքում «Հազարամյակի մարտահրավեր» կորպորացիայի տնօրենների խորհուրդը 2006 թվականի փետրվարի 27-ին հաստատեց Հայաստանին տրամադրվող դրամաշնորհը՝ 235,65 մլն ԱՄՆ դոլար ծավալով և հինգ տարի իրականացման ժամկետով:

Activity report of the Government of the Republic of Armenia

INTRODUCTION

The economic, social and public sector reforms of recent years help address the problems faced by the country as evidenced by the constantly improving economic indices. The two-digit index of real GDP growth had been maintained for four consecutive years in 2005. As a result, real economic growth was 11.2% in 2000-2005, which is an unprecedented high in Armenia's economic growth record. The economic growth led to a 14.1% increase in the level of GDP in 2005 as compared to that of 1989.

Efficient fiscal and budgetary policies continued in 2005 leading to considerable improvements in tax and customs administration. Armenia's State budget has become less dependent on borrowed funds. In contrast of the preceding period, in 2005 the fiscal revenue/GDP ratio was improved by 0.3% as compared to the previous year, with the State budget deficit/GDP ratio estimated at 1.9% of GDP indicatively. Owing to stabilized budget deficit and progressive growth of GDP, the Government was able to push down the level of foreign indebtedness which stood at 23% of GDP in 2005.

Reforms in the social sectors have continued. Thanks to improvements operated in education, health care and public welfare, State-administered programs have become more targeted and goal-oriented.

The Government succeeded in sustaining progress under the development programs pursued jointly with various international financial institutions. Noteworthy is the progress made in the design of the first one in the series of cooperation programs developed with the Millenium Challenge Account that made it possible to sign on March 27, 2006 an agreement on the implementation of a grant-funded program of about USD235.6MN total budget.

Government policies in various sectors and their outcomes are presented in greater detail below.

Economy

Economic policies were sustained and continued in 2005. They were backed by the development of appropriate legal framework, as well as by improved enforcement. The economic outturn for the year testifies to the success of the Government in overcoming a considerable share of transition economy hardships.

The availability of several dozens of key laws passed with the view of enhancing the free market relationships in the economy have facilitated a greater focus on economic security, active integration with global economy, as well as scientific, technological and innovative development.

Armenia's accession to the World Trade Organization (WTO) in 2003 pushed forward the process of integration with the international economic system to help bring domestic legislation into harmony with the internationally accepted principles and standards. Such harmonization, in turn, has been a major incentive for

increased influx of foreign investment which went a long way in enhancing economic activity inside the country.

It speaks for itself that under the respective assessment of economic freedoms Armenia is number 27 among the 157 countries surveyed and is classified as a "broadly free" economy while in 2004 it only numbered 42 out of 155 respectively. According to another assessment carried out by a group of experts from the Organization of Economic Cooperation and Development (OECD) under the export crediting procedure, the country risk indicator for Armenia has undergone a positive change moving from group 7 to group 6.

In 2002, the Government outlined the priorities for research and technology development in Armenia. A Concept Note on Innovation Activities in the Republic of Armenia was drafted and approved in 2005 to lay down the principles and approaches under innovation-related policies. It served as a basis for subsequent drafting and approval of the program of establishment and development of innovation systems in the Republic of Armenia for the period 2005-2010.

Industrial policies in 2005 aimed the stabilization of sector activities, improvement of output quality and enhancement of competitiveness of export-oriented enterprises, better and effective use of production capacity inherent in the enterprises with foreign capital, as well as introduction of modern methods and new technologies.

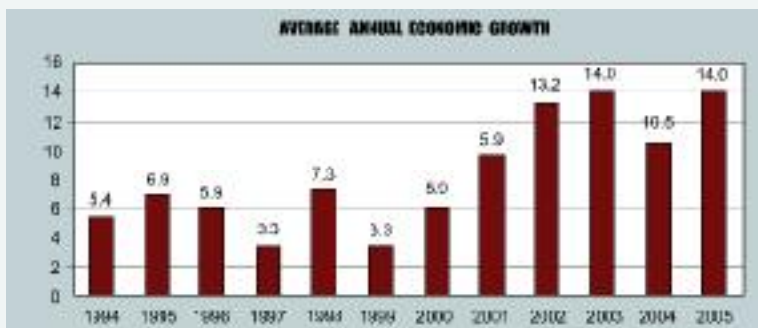
Efforts continued to be made towards the improvement of intellectual property sphere. Together with issues bearing on the legal protection of industrial assets attention was paid to the betterment of the existing legal framework. In particular, to ensure proper application of internationally accepted standards, the draft RA law on copyright and associated titles along with the package of corresponding legal acts was prepared and approved at first reading by the RA National Assembly.

Considerable amount of work was accomplished in 2005 in terms of engineering a freshly updated legal framework for economic safety standards. Following the adoption of Republic of Armenia Law on State Regulation of Safety Engineering Standards, the process of preparing and passing supportive sub-legislative acts was launched.

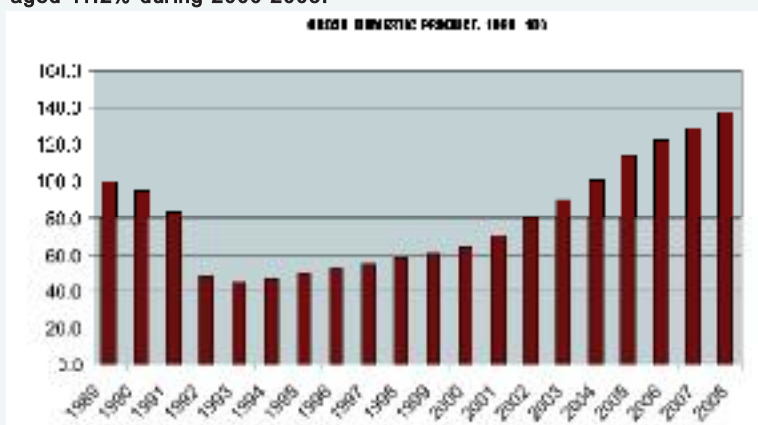
The above is another proof of the fact that as a result of economic reforms that have been underway for over a decade now, sufficient prerequisites have been created for sustained progress of public welfare in Armenia.

In other words, a shift of focus is in place from transition-oriented systemic transformation tasks towards the development ones.

This can be evidenced by the highly upward trends of economic growth sustained in 2005 in furtherance of the positive developments of

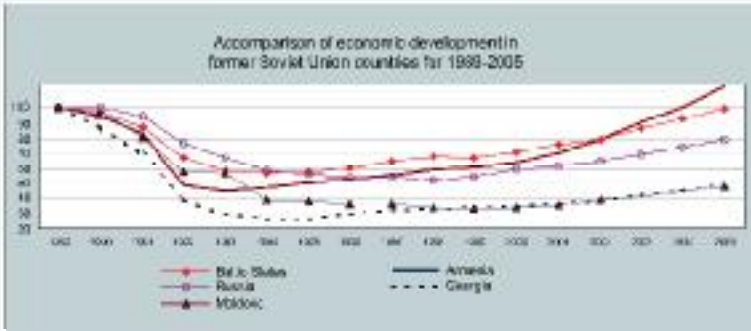
previous years. Real GDP growth stood at 14.0% last year leading to a twofold increase in the real GDP growth of 2000-2005 as compared to the same indicator of the past five-year period. Real economic growth averaged 11.2% during 2000-2005:

In 2005, the GDP exceeded its 1989 level by 14.1%, with the per capita GDP rising to USD1524.

Among former soviet republics, Armenia was the only one to have exceeded the 1989 level of GDP¹. The main task for the years ahead will be to provide for equal distribution of incomes.

1. The 2005 official records of overall growth in the Baltic Republics are not yet available though, according to the estimates of the IMF, it will not exceed 7.1%. As a result, the GDP in these republics will reach the level of 1989. The statistics for Georgia and Moldova are provided as of January –

In recent years, macroeconomic policies have focused on sustaining high economic growth, stabilizing price fluctuations, developing the private sector, providing equal conditions for competition and creating an investment-friendly environment.

Economic and fiscal policies have had a direct impact on the growth of population's revenue in terms of money. Wages averaged about 52 thousand drams in 2005. As compared to the private sector, (there was a 17.3% increase against the same period of 2004) wages in the budgetary sphere have increased progressively to exceed the 2004 level by 23.6%. As a result, the population's annual income in terms of money averaged 12.8% in 2000-2005, with that of 2005 amounting to 15.0% on average.

I Investments

Economic growth is supported with continued increase in investments. Foreign investments are crucial to the maintenance of present high levels of economic growth in Armenia. This is why the encouragement of foreign investors has always been among the key points of the Armenian government's investment policy agenda.

As a result of the investment policies pursued by the government of Armenia, the volume of foreign investment in the real sector of Armenia's economy (exclusive of the funds received through the public sector and banking system) during 2000-2005 amounted to USD1465.7MN, of which direct investment was USD961.5MN. In the period from 2000 to 2005, the average annual increase in foreign direct investment was about 31.3%.

Economic growth is facilitated, among others, by public investment projects in such key sectors of economy as transport infrastructure, the irrigation network and so on. Public investment amounted to about AMD38.4BN focusing mostly on infrastructures, inclusive of transport infrastructure, irrigation network and schools. The policy of attracting foreign direct investment by means of privatizing State-owned enterprises has remained important.

Reciprocal investment protection and promotion arrangements signed with other States have enlarged in coverage (35 such agreements have been concluded to date):

Savings in Armenia's economy are still insufficient to support an abrupt increase in the volume of investment and to create sustainable domestic sources of economic growth. Moreover, macroeconomic stability and reduced country risk have laid the groundwork for a significant increase in investments.

Noteworthy is the strengthening component of domestic savings in investment processes as witnessed by the diminishing share of private and public consumption in GDP. According to preliminary estimates, the private-public consumption/GDP ratio was 86.8% in 2005.

P rivatization and Management of State-Owned Assets

The pursuit of the increased share of private sector in production assets and economic developments has been high on the policy agenda of the Armenian government. Owing to the above, as well as to foreign and domestic investment-induced growing number of private companies, the share of the private sector in the GDP continued climbing upwards in 2005 to provide for over 80% of generated GDP.

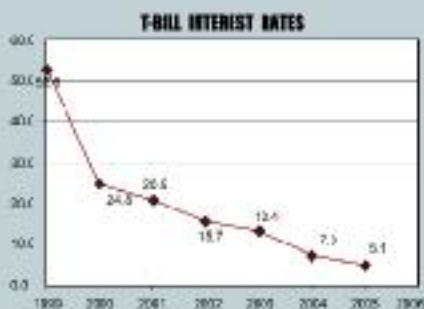
During 2005 the Government continued with the policies pursued in the field of State-owned property management with the chief focus placed on the realization of diversified functions associated with the management of State-owned assets along with the implementation and monitoring of privatization transactions.

Several unfinished construction projects, "minor" facilities and 51 companies were privatized in 2005 with an aggregate yield of AMD13BN and USD 75.8MN (against last year's AMD2.75BN and USD 45MN respectively). 41 pieces of immovable property were leased or sold out.

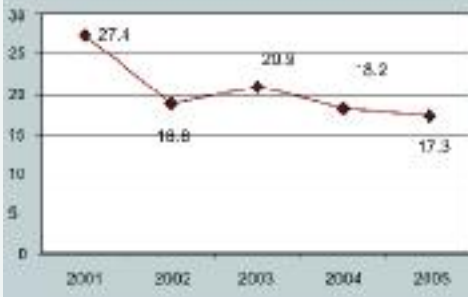
As a result of privatization or sale of State-owned assets, investments to a total amount of about AMD705MN and USD 4.3MN have been realized with 2855 jobs created by the buyers under social guarantees.

I Interest Rates

The key to increased long-term investments is the reduction of risks in the economy, which is mainly reflected in interest rate changes. T-bill interest rates continued to fall in 2005 to reach 5.1 percent.

COMMERCIAL BANK LENDING INTEREST RATE

This factor caused loan interest rates to fall during 2005. Commercial bank lending interest rates fell to 17.29 percent in 2005, which had a direct positive bearing on the investment climate.

Exports

Furthered integration with the worldwide economy is an important pledge of Armenia's economic growth. In particular, WTO accession has guaranteed non-discriminatory treatment of Armenian products and services in more than 140 countries. This phenomenon as translated especially in higher levels of exports from Armenia has been instrumental in the promotion of recent economic growth and increased household revenue in Armenia.

The development is most notably expressed in the positive trends of diversification of exported items, which is best evidenced by sustained growth in the volume of exports (exclusive of diamond, precious metals and articles based thereon).

In particular, exports grew by 31.5% in 2005 compared to 2004, with a 36.9% rise in overall exports exclusive of diamond.

Small and Medium-Sized Enterprise

Small and medium-sized enterprise (SME) has recently become a systemized activity in the Republic. Increased public support is provided to the SME under the State-administered SME support programs every year.

300 million Armenian drams were allocated from RA State budget for the realization of the 2005 SME support program. Additional 52 million drams were engaged in the implementation of said program under the cooperation arrangements concluded with international, foreign and domestic organizations.

Considerable growth in the quality and quantity of output and services was possible due to well-sustained and targeted support of SME as evidenced by its growing share in the GDP.

According to some preliminary estimates, the share of SME in the 2005 exports was 16.4% against the 15.7% of 2004. SME operators constituted over 97% of the total number of individual entrepreneurs and commercial entities in 2005. 48.3% of them were registered in Yerevan, with 51.7% registered in marzes.

It speaks for itself that the SME development index applied in the UN-launched studies was improved in 2005 which is estimated to be 147.8 for Armenia against the 117.8 of 2004. This is a cumulative index based on 3 main factors, which points out to an increase in the share of the private sector and SME in the GDP, as well as to the growth of the share of the SME-employed manpower against the total number of employed population.

About 25 thousand SME operators have been established over the past 3 years. According to some estimates, nearly 9500 new SME operators emerged in 2005 alone, with more than 23 thousand jobs generated during the year.

Tourism

In recent years tourism has been a dynamically developing branch of the Armenian economy as confirmed by statistics. As from 2001, incoming tourism has grown at an average pace of 25% percent per annum.

The data collected testify to the broadening of the geographic scope of inbound tourism. The vast majority of those visiting Armenia are from the following regions: EU – (29.2%), USA – (22.5%), CIS – (29.4%), Middle East – (18.9%).

Inbound tourism growth has been coupled with dynamic growth in domestic tourism, which grew by 12.7% in 2005 as compared to the same period of 2004. Tourism is a leading branch in the Republic for its share in the GDP and the volume of exported services.

In recent years, the legal foundation has been laid for regulating the relationship between tourism industry beneficiaries, introducing quality standards in accommodation and properly marketing Armenia's tourism product. Sharp increases have been reported in the quality and quantity of hotel, restaurant, transport, entertainment and cultural infrastructures and intermediary services related to tourism products.

I nformation Technologies

As a whole, the pace of IT development has been maintained. Most leading companies have enlarged the scope of output and services.

As of 2005, about 120 enterprises were operational in the IT sector with over 200 newly created jobs. The share of the sector in the GDP rose to 1.7% (against the 0.35% of 2001). Direct foreign investment totaling to USD14.4MN were made.

The programs carried out (trade shows, contests, conferences) have focused on expanded production, export promotion, IT integration with other sectors of the economy, capacity assessment and training of young experts, innovation furtherance and investment attraction. Two Armenian projects were given quality awards at the 2005 WSIS held in Tunisia. Cooperation agreements have been signed with ALCATEL, as well as with the ICNM in its capacity of the WSIS award committee representative in Salzburg (Austria). Another instrument was signed between Armenia's IT Development Support Council and the Internet Technology Foundation, a non-governmental organization operational in Armenia, for the promotion of electronic content-related issues bearing on the development of a knowledge-based information society. This arrangement provides that the Internet Technology Foundation will be a regional center in Eurasia. In 2006, the gala event of the World Summit on Electronic Content as attended by regional winners will be held in Armenia. It has been agreed that the Prime Minister-headed IT Development Support Council will be hosting the gala award.

Standardization, Measurement and Conformity Certification

The activities realized in 2005 have mostly focused on the removal of technical barriers, protection of consumers' rights and public interests through enhanced safety and quality standards applied to the production cycle, output and services and unification of measurement. Over 353 national standards were adopted and registered by the State during 2005 to foster the quality and competitiveness of domestic products and services. 49 RA standards have been developed and adopted in full conformity with applicable international ISO and EN standards. 44 international standards have been introduced for direct application in addition to over 250 interstate standards harmonized with the international ones.

To provide for the unification of measurement, 400 measuring mediums were approved for application, and 21 certification agencies and 45 testing laboratories were given licenses in 2005. Large-scale activities have been carried out to modernize the testing capacity in the Republic of Armenia and acquire state-of-the-art laboratories.

To meet the commitments assumed upon WTO accession, large amount of work has been carried out in the Republic of Armenia towards the development of technical regulations on product and service safety. 10 packages of safety standards were adopted during 2005.

I mmovable Property Cadastré

Ownership registration activities are underway to enhance the efficiency of real estate markets operations in 108 communities of the Republic. About 2 million title-deeds have been registered with the State Registrar of which 1500.6 thousand – free of charge and under the first State registration campaign.

The land register of the Republic of Armenia has been finalized in accordance with the RA Agrarian Code. Primary registration work has been completed for State-owned land outside the administrative boundaries of communities. The National Atlas of the Republic of Armenia has been prepared.

Scale processing of State-ordered aerial survey materials continued in the area of topography. Mapping activities have been implemented on an area of 284125 ha outside the administrative boundaries of 3 marzes to complete this type of work for the totality of 10 marzes of the Republic. Property survey maps in 25 communities have been updated.

As of July 1, 2005, under the land tax base updating activities, 1532253 plots of land (498386 ha) had been evaluated, including 37620 units (3601ha) in Yerevan. In 2005, taxable land bases grew by 77192 ha compared to 2000. As a result of said activities, real estate was taken out of “the shadow” to replenish the land tax bases.

846.0 thousand hectares out of the 1314.1 thousand ha State-owned land located within the administrative boundaries of 740 communities have been transferred to these communities, including 517.1 out of 771.6 – in 2005.

Noteworthy is the fact that the World Bank’s “Doing Business 2006” periodical has recognized Armenia’s land registration system to be the 7th among 145 countries for procedure simplicity and efficiency (which is 2 points higher than last year).

Agriculture, Construction and Services

Real growth in agriculture was 11.2% in 2005, construction grew by 35.1%, the services provided in the field transport and communications – by 13.2%, while trade and public catering went up by 9.6%. In terms of contribution to GDP growth, the role of agriculture and construction was significant in 2005. Together, they ensured 8% growth against a cumulative 14.0% economic growth. During the period from 2000 to 2005, average growth in agriculture was 7.2% coupled with 8.2% in industry and 27.7% in construction. The share of construction in the GDP went up from the 10.3% of 2000 to 21.7% in 2005.

In the period under review, specific work was done for the strengthening of the agrarian sector's legal foundations.

Budgetary System

Fiscal policies have recently focused on maximizing tax collection efficiency without increasing the tax burden, avoiding the buildup of new expenditure arrears and clearing the amount of existing arrears, as well as gradually lowering the State budget deficit.

In order to enhance the predictability of the fiscal process, the groundwork was laid for designing medium-term expenditure frameworks and integrating them with the yearly budgeting exercise.

To remove the existing impediments to investment and entrepreneurship, improve the tax environment for economic operators, better the relationship between tax authorities and tax-payers, as well as to further strengthen the legislation on tax, customs and compulsory payments, a series of measures were designed and carried out during 2005 as reflected in the 2005-2008 government program of reforms in tax and customs administrations, as well as in the program of introduction of the taxing system of tax self-assessment.

Against the budget target of 375.2 billion drams (taxes and grants), AMD374.7BN was actually collected in 2005, of which 321.5 billions in terms of tax

revenue. Compared to 2004, grants and tax revenue increased by 24.0% and 20.4% respectively in the 2005 State budget revenue. The projected targets were met for the earnings of non-tax and market transactions to the amount of AMD41.6BN which is twice the level of the past year. This increase recorded in the tax revenue of 2005 was largely contributed by enhanced economic activity and improved management. In 2005, progressive growth was maintained in direct taxes (income tax and profit tax). Against the background of a 20.4% increase in fiscal revenue, income tax collection went up by 39.6%. At the same time, there was a tangible rise in the refunds made from the public treasury to economic operators for over-contributions (mostly refunds of VAT credits to exporters). During 2005, nearly 16.2 billion drams were returned to economic operators exceeding by 55% the level of 2004.

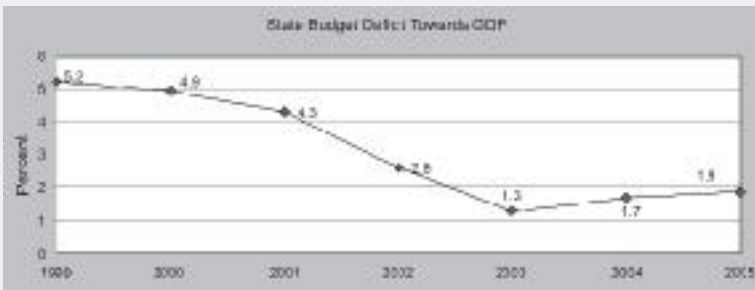
Beyond ensuring the growth of State budget's tax revenue in absolute terms, it was also possible to achieve an increase of tax-to-GDP ratio in 2005. The latter stood at 14.4% which is a 0.3% increase, as compared to 2004.

Improved efficiency of expenditure management and discipline made it possible to execute expenditures in the periods specified by law, and new arrears were not built up.

In line with the PRSP priorities, social spending grew faster than total budget expenditures in 2005. In particular, under the 2005 State budget, social spending grew by 27.1% compared to the preceding year, while total expenditure of the State budget grew by 25.0%. Compared to 2004, education spending grew by 28.5% with the health and social security insurance spending having grown by 25.9% and 26.2% respectively.

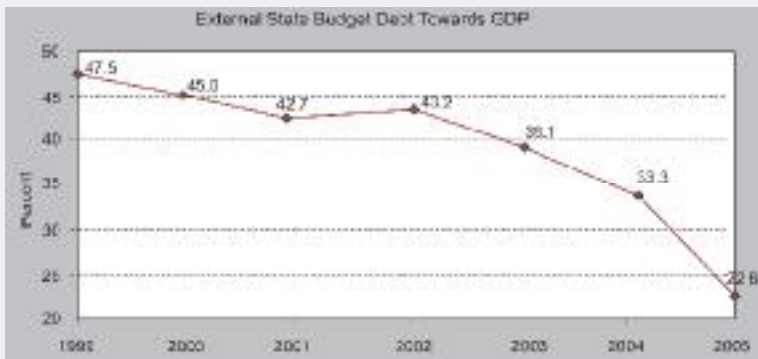
	2002	2003	2004	2005
State budget expenditures increase over preceding year, including	10	16.5	8.4	26.0
Education	3.3	20.3	35.1	28.5
Health care	1.4	25.5	25.1	25.9
Social security and insurance	3.0	28.0	17.4	26.2
Total social sector expenditures	-2	22.0	25.3	27.1

An important achievement of fiscal policies of recent years has been, among others, the reduction of budget deficit to 1.9% of GDP.

Deficit reduction has been coupled with improved public debt management. The foreign debt management policy has focused on concessional borrowing and early repayment of non-concessional loans.

Public debt reduction in recent years, as estimated to have reached 23% of GDP in 2005, has been an important achievement.

In the frameworks of international financial cooperation, externally financed loans amounted to AMD38.5BN (USD77MN) under the State budget law of 2005, of which about USD58.6MN received from the World Bank, USD12.4MN – from the German KfW, USD5.4MN – under loan the programs supported by the Japanese government and USD629.0 thousand – under an IFAD-financed program.

Actual disbursements in 2005 were about AMD22.7BN (USD49.7MN). Though planned in the State budget, the proceeds of the second loan under the World Bank's Poverty Reduction Support Credit of about AMD10BN (USD20MN, equivalent of SDR14.1MN) and the larger part of the loan supported by the Japanese government were not received.

The Republic of Armenia State budget for 2005 projected the receipt of grants to the amount of about AMD12.1BN, of which 11.6 billions have been received, with AMD2.9BN (EUR4.7MN) available from the Government of the Netherlands, of which 1.8 billion drams (Euro 1.6 million) were the funds projected and not received under the 2004 State budget. During 2005, the European Union made a Euro10.0 million (AMD5.3BN) grant available to Armenia in 2 installments under the Food Security Program.

Over the recent years, inclusive of 2005, the government of Armenia has maintained fruitful ties of cooperation with international financial institutions, such as the IMF and the World Bank.

On May 25, 2005, the Executive Board of the IMF approved a further 3-year program under the Poverty Reduction and Growth Facility to a total amount of USD34.2MN (equivalent of SDR23MN). The program will focus on sustained macro-

economic stability, availability of additional domestic resources for poverty reduction, as well as on the backing of the private sector. Improved tax and customs administration-induced strengthened financial capacity of the State will be a program priority. This priority target has been reflected in the Government-approved 2006-2008 Medium-Term Public Expenditure Program of the Republic of Armenia (MTEP), under which RA Government received USD9.4MN (SDR6.56MN) during 2005.

In the frameworks of the ongoing cooperation with the World Bank, during 2005, the Government of Armenia pursued the talks on the Poverty Reduction Support Credit (PRSC). As a result, on June 1, 2005, the Government passed Decision No. 939-N "On Approval of Program of Action in Promotion of Second Loan under Poverty Reduction Support Credit between Government of Republic of Armenia and the World Bank." Having examined and favorably considered the reforms implemented during the second year of the Poverty Reduction Support Credit program, the January 19, 2006 meeting of the World Bank's Executive Board approved a second loan to the Republic of Armenia under the PRSC amounting to about USD20MN. During 2005, discussions were held with the World Bank regarding the policies to pursue in 2006 under the PRSC.

Positive trends have been sustained in the T-bill market. During 2005, T-bill yields continued declining against the background of considerably increased maturities.

Maturity of outstanding T-bills (in days)		Yields on outstanding T-bills
2001	364	04.10%
2002	207	04.50%
2003	262	04.23%
2004	263	03.72%
2005	265	03.05%
2006	1101	2.50%

In 2005, the average maturity of outstanding T-bills was 1007 days. Average weighted yields on the T-bills placed during the year were 5.1%.

	Amount of placement (domestic billion)	Placement (domestic billion)	Domestic Financing (domestic billion)	Yield on placement (in %)	Maturity of placement (days)
1999	56.05	57.96	0.91	57.56	147
2000	47.25	46.88	1.37	28.52	219
2001	45.25	45.97	0.72	26.26	287
2002	41.84	41.60	0.24	15.72	372
2003	44.25	43.31	0.94	12.47	544
2004	47.4	47.4	0.0	7.07	874
2005a	45.5	45.1	0.4	5.0	1007

During the period from 2000 to 2005, domestic debt could be characterized in the following way:

During 2005, the Government succeeded in furthering the prospective trends of recent years to issue and place 8-, 10-, 12- and 15-year maturity voucher bonds. The policies planned for 2006-2008, which will aim at extending debt maturity and reducing the cost of debt, are the logical follow-up of the debt management strategy applied in 2005.

Farming

In recent years, the Government has focused on the problems of rural areas. Everyday efforts in this direction have already rendered positive results.

In 2005, arrangements were made and activities implemented towards providing economic operators with high-quality seeds (grains, potatoes), saplings, mineral fertilizers, plant protection facilities. As a result, planted agricultural areas reached 331.8 thousand hectares in 2005 against the 325.2 thousand of 2004. 63.0 thousand tons of surplus vegetable crops were due to extensive farming – improved fertility. Grape exports and procurements by processing enterprises rose considerably in 2005. About 1194 hectares of vineyards and 1309 hectares of fruit orchards were established in the period under review. Over 1.5 million grape grafts and 500-600 thousand different seedlings were produced in the Republic during 2005.

Considerable amount of work has been done for the prevention of live-stock disease and improvement of breeding practices. Compared to 2004, cattle livestock increased in 2005 leading to a dramatic growth of meat and dairy products.

Assisted by the Government and international organizations, efforts have been made to minimize agricultural risks and mitigate the effects of natural disasters. Measures were taken for the establishment of better operational environment for domestic farmers. In particular, irrigation infrastructures have been installed on more than 18000 hectares of desert land.

Farm produce processing companies have been re-equipped, new technologies were introduced, output capacity was enhanced and new productions were launched using funds available under different loan programs and through sizeable investment.

Acquisition of new agricultural machinery has continued to replenish the existing stock.

During 2005, diversified counseling services were rendered in about 800 rural communities, inclusive of 842 consultation workshops, 161 field shows and over 615 publications on agriculture. In addition, 61 and 43 broadcasts were aired by central and local TV channels respectively coupled with a total of 53 radio programs released in 2005. 106 business programs were developed and 524 marketing interventions carried out in the period under review.

Governance

Public Administration

Public administration reforms in 2005 focused on enhancing efficiency in the operations of government agencies. Redundancies and atypical functions have been identified, duplications ruled out to ensure a strong rationality in their organization. Efforts have continued towards the establishment and development of civil service. The procedures applicable for its different components – competitive examination, attestation, re-training – have been defined supported with relevant timetables and curricula. Preparative work is underway for the improvement of human resource management practices, introduction of new methods for the assessment of civil servants' professional skills and executive performance and, based thereon, the establishment and development of improved remuneration systems. Base wages in civil service rose by 50%. Legal groundwork has been prepared for the development of community and rescue services.

The November 27, 2005 referendum on constitutional reforms was a significant step forward on the way to enhanced autonomy of the judiciary, well-defined and delimited branches of power, improved and strengthened human rights institutions.

Modernization activities have continued aiming the enhancement of efficiency in public administration. Governing bodies and individual divisions are brought up to modern standards, re-equipped, provided with computer software and state-of-the-art mediums of information and communications. Specific work has been done in preparation of the new system of electronic documents, digital signatures and electronic procurements.

Public administration reform is furthered by getting public services more accessible and target-oriented, creating unified functional centers as evidenced by the newly established regional centers of social services and recently introduced system of "one-stop-shop" servicing in a number of public agencies.

During 2005, much attention was paid to ensuring transparency in public administration. The resource/visitors centers created in local self-government entities will facilitate contacts with the citizens and improve cooperation with different layers of civil society.

With a view to providing for more efficacious public governance, priority is given to anti-corruption measures and engineering of a sound legal framework for fighting corruption. Accordingly, new laws have been enacted with several amendments made to the existing ones. The Republic of Armenia Law on the fight against legitimization of illegal earnings and terrorism financing, based on the international criteria developed by EC Expert Committee on Money Laundering. The law stipulates that the Central Bank of the Republic of Armenia shall be the State's authorized body for the fight against the legitimization of illegal earnings and terrorism funding. To this end, a special unit has been created in the structure of the Bank.

Changes have been made to the Criminal Code of the Republic of Armenia, which has come to define more clearly the concept of "official functionary" and harmonize the articles bearing on corruption to the criteria set by the international conventions ratified by the Republic of Armenia. The statistics on corruption have been prepared and put to application. An anti-corruption department has been established at the Office of Prosecutor General of the Republic of Armenia.

A positive step on the way to curbing corruption is the cooperation between the European Union's GRECO group and the anti-corruption network of transition economies under the OECD. This cooperation has led to a series of guarantees provided to Armenia. These guarantees have been realized in accordance with a pre-established timetable. As a result, Armenia's anti-corruption program has become more comprehensive and effective.

More details for reference on the implementation of measures specified in the Anti-corruption program may be found on the official website of the Armenian Government.

LOCAL SELF-GOVERNMENT

Local self-government reforms were aimed at streamlining the rights and responsibilities of local self-government bodies and creating prerequisites for the development of local self-government.

The amendments to the Republic of Armenia Law on Local Self-Government have clarified the relationship between central and local authorities, with clear-cut regulated mechanisms established for legal and professional control over local self-government authorities.

Underway is the process of transferring to local self-government bodies the information required for property tax assessment. The accuracy of information will allow a more realistic base rate used in the assessment of financial equalization subsidies and subventions from the treasury.

In 2005, efforts continued to be made towards improved efficiency in local self-government, with special care given to the pressing needs of borderline and high-altitude settlements.

Investment and territorial administration capacity building projects-driven marz development programs are carried out in Tavoush and Gegharkounik, Ararat and Vayotz Dzor marzes.

I

nfrastuctures

Water Supply

The 2005 activities carried out in the system of water supply aimed at improved irrigation, drinking water intake and installation of metering and registering devices at the points of supply, supply time extension and quality improvement, waste minimization, energy saving measures through gradual substitution of the mechanical way of supply with the one based on natural flow.

To mitigate eventual social tensions due to the application of a scale of zonal tariffs, irrigation subsidy policies for both 2004 and 2005 were developed in accordance with the principle of financial equalization and, as a matter of fact, the cost of the water sold by water-user companies is below the mark of 8.0 drams for a cubic meter.

During 2005, 143.99 million cubic meters of irrigation water were released from Lake Sevan against the projected 150.0 million and the previous year's 149.9 million respectively. 252.87 million c.m. of water was injected into Sevan. As of December 31, 2005, the level of Lake Sevan reached

1898.06m, which is 41cm more than that of the same period of 2004.

Considerable amount of work has been carried out under the ongoing loan and investment programs, among them, the repair of the main and ancillary engineerings, cleaning, refurbishment and building of new reservoirs, construction and restoration of water mains and sewerages. Consultancy, planning, procurement, technical assistance and control, attended with a broad range of other activities and services have been carried out under these programs.

As a whole, long-term reform programs in the systems of drinking and irrigation water supply are envisaged for implementation, which are aimed at enhancing their reliability and efficiency, as well as minimizing wastes and improving the quality of supply and drainage services.

Road network

Road network development activities have continued in order to address the problem of individual and community isolation, as the quality of roads is supposed to affect the cost of goods turnover (especially in rural areas).

For this very reason, capital investment into Armenia's road network continued to be a priority in 2005. In particular, AMD16.7billion-worth State Budget-funded road building and reconstruction activities were implemented during 2005.

A series of programs were implemented in 2005, including on maintenance and running repairs of 1324.3 kilometers of interstate motorways and 1495.8 kilometers of inland roads, design work for fundamental repairs of community roads, reconstruction of 34 bridges.

Capital repairs have been carried out on Kapan-Tsav-Shevanidzor-Meghri strategic motorway, as well as on 38 road segments of 110 kilometers total length.

Energy

In the year under review, the government of the Republic of Armenia approved the development strategy for the energy sector in the light of Armenia's economic growth, which sets out the chief targets and priorities for the energy sector up till 2025-2030.

Refurbishment of 8 sub-stations (220 KW), as well as modernization work for speed regulators at the Tathev HPP have been completed. With the technical assistance of the Islamic Republic of Iran, the first 2.6MWt wind power-station was commissioned in the Pushkin mountain pass late last year.

Owing to optimized generation capacity in the energy system, improved performance and scheduling of planned-preventive repairs at

the ANPP (PPR-2005) that have been possible due to timely imports of domestically-funded nuclear fuel, the second block of the ANPP was able to generate 2716 million kilowatts per hour during 2005, which makes 43% of the total amount of energy produced in the Republic and is the highest level recorded since the re-commissioning of the plant in 1995.

According to FY2005 estimates, state-owned companies in the energy system of the Republic of Armenia had a positive balance of accounts amounting to nearly AMD4.0BN (like the past two years with 3.2 billion drams in 2004 and 0.7 billion drams in 2003). This evidences that the process of financial invigoration of these companies has been completed successfully and their activity is carried out on commercial basis.

The construction of the Meghri-Kajaran section of Iran-Armenia gas-pipeline is underway in advance of the specified time-schedule. Engineering of a new combined-cycle generating unit by the Yerevan TPP and Alaverdi-2 sub-station has started.

Owing to large-scale gas installation activities carried out during 2005, the number of end-users in the Republic has increased by 91 988 to reach the level of 364 115.

Civil Aviation

Consistent policies in the sector of civil aviation have continued in 2005. Regulatory legal framework establishment was set forward as a chief target and top priority for the development of civil aviation in the Republic of Armenia during 2005.

A number of measures were implemented during 2005 towards integrating Armenia's civil aviation with international organizations that led to National Assembly having ratified on November 16, 2005 Armenia's accession to EUROCONTROL. Based on applicable ICAO standards, this organization has been developing more stringent safety rules and standards for air traffic in Europe.

Investment policies pursued by Armenia International Airports CJSC have improved drastically over 2005. Priority has been given to the construction of a new passenger terminal, as well as enhancement of service quality at Zvartnots Airport and use of state-of-the-art technologies. The arrivals section of the new terminal will be commissioned by the end of 2006. The terminal will be fully operational in 2007. This new terminal is supposed to improve considerably passenger and freight processing in accordance with the international standards.

Social Sector

Education

The government has focused on the maintenance and further development of the education system – as the key to international competitiveness of the country. To this end, the path of gradual system reform was chosen, including the achievement of enhanced quality, accessibility and efficiency of education.

Education expenditures are estimated to have grown by about 28.5% in 2005 as compared to 2004. Increased remuneration for teachers and administrative staff is the key to higher-quality education. Consistent implementation of effective policies by the government was behind the drastic growth in public spending on education. In particular, teachers' average calculated wages grew by 20% in 2003, 66.5% - in 2004, 65.3% - in 2005 to reach the level of about 50.2 thousand drams.

To provide for adequate staffing of general schools, 196 teachers have been sent to work in mountain and high-mountain settlements. Targeted admission of 99 students was realized in the pedagogical institutes in 2005.

To achieve higher quality in education, special attention is given to the refreshment courses for teachers. In particular, to provide for the re-training of teachers, local branches of the National Institute of Education, pilot schools have been established in marzes adequately staffed with teaching body. The first stage of re-training started in 2005 to be continued over the coming years. At the same time, refreshment courses have been organized under state-order arrangements and in cooperation with a number of international organizations involving about 9000 Armenian teachers. Seminars and workshops on diversified agenda have been held for over 18 000 local teachers.

Large amount of repair work was accomplished in educational institutions during 2005. Using the 7203.25 million drams' worth state-budget allocations for repair purposes, 8 new schools have been built and 144 existing ones repaired in the period under review. Projects co-financed by the Armenia Social Investment Fund supported the construction of 50 school facilities and fundamental repair of 111 others to a total budget of USD9.25MN.

To equip the system of general education with communication and information technologies, the National Center of Education Technologies was founded which offers a circulating depot of computers. It will enable, based on requests made by school administrations and relevant delivery contracts signed, to supply schools with computers on credit.

Another key area of reforms is the inculcation of the new system of education quality assessment. New principles for the system of knowledge assessment and testing were developed in 2005, inclusive of the procedure to be followed in experimenting the tests of unified examinations for the graduates of general schools and applicants of higher educational institutions and the sample knowledge assessment tests in 4 general subjects that have already been experimented upon in Shirak marz.

To ensure adherence to unified State policies in education, adequate quality and improved legal framework of teaching, the law on secondary education was drafted and the law on state inspection of education was adopted during 2005. Based on the latter, the process of establishing the State Inspectorate of Education has been launched.

The Republic of Armenia Law on Pre-School Education was adopted in 2005, called to streamline the legal, organizational and financial foundations for the operations and development of the system of pre-school education.

The Republic of Armenia Law on Crafts and Secondary Vocational Education was adopted by the National Assembly. In addition, Armenia's vocational education and teaching modernization priorities and the 2005-2008 plan of action have been developed. An important achievement was the re-opening of trade and crafts schools in the Republic. In particular, a crafts school was established in Kajaran last year. National education criteria were developed and approved for 11 specialties applicable in secondary vocational education.

The reforms in higher education were mostly of regulatory character. The shift towards the double-grade system and the criteria developed for graduate specialties are among the significant achievements of the past period.

In 2005, Armenia joined to the Process of Bologna to prepare the groundwork for the country's integration with the unified system of European education.

51 applications for academic curricula licensing were processed and 49 licenses were granted during 2005. The operations of 8 institutions were terminated and those of 5 others suspended last year. As a result of the licensing process, State credentials were granted in 30 specialties with teaching quality monitoring conducted in 8 general educational institutions of the Republic.

The process of young researchers training has continued. Scientific degrees were conferred upon 475 researchers in 2005 (inclusive of 52 doctorates).

Health Care

A number of programs have been implemented in the health sector with a view to improving performance and developing a system based on maximizing the efficient use of available resources to safeguard citizens' right to health care and facilitate access to state-guaranteed free health care.

Public spending on health care was chiefly marked with positive trends in 2005.

National health care budget was AMD19.6BN in 2003, AMD 24.7BN in 2004 and AMD31.1BN in 2005.

Average monthly wages of out-patient clinics staff rose to 46800 drams in 2005 against last year's 36000 drams (average monthly wages of hospital staff rose to 37500 drams against the 33500 drams of 2004). Intermediate staff will receive 29900 drams per month instead of 23000 drams in 2004.

As a result of growing allocations to the health care sector, per capita budget expenditure was 7.8 thousand drams in 2004 to reach the level of 10.0 thousand drams in 2005.

Yearly increases in health funding and, in this context, the tangible growth of primary health care allocations in 2005 made it possible to ensure free out-patient care for those aged 65 and above at all levels, without restrictions of service type and volume. Considering the growing number of deaths caused by heart disease, fees paid for the treatment of heart disease have been canceled at the primary level. Besides, primary health care quality control criteria were laid down in 2005. Starting from 2006, the totality of population will be covered by free out-patient programs irrespective of age and social status, exclusive of dentistry services, which are administered free of charge only for the socially vulnerable and children under 8. It has been envisaged to take the age-limit from 3 to 7 for children included in the lists of population entitled to free or preferential supply of medicines.

A series of fundamental criteria were developed in the period under review for State-guaranteed free services provided by health care institutions, including in-patient treatment, regular medical check-ups, forensic expertise, anatomical and special research and so on. Supposed to enhance the efficiency of health care services, they are due to be introduced in 2006.

The policies carried out in the area of medicines administration have pursued the goal of improving the situation with the supply of medicaments to the socially vulnerable and those included in special groups of population, as well as to provide for the targeted use of imported humanitarian supplies.

The government has pursued targeted policies in the matter of supply of medicaments to the population. To allow greater access to medicaments for socially vulnerable groups, the Government has approved the procedure to be followed by out-patient clinics in administering medicaments to people suffering from specific diseases and those social groups entitled to free or preferential supply of drugs.

Under State-guaranteed free health care services, in 2005 the government purchased and distributed AMD1.3BN worth of anti-diabetic, anti-tumor, psychedelic drugs, sedatives and tranquilizers, as well as immunity-depressive medicaments. It is the second year running that the national demand of insulin has been supplied by 100%.

A number of delivery care- and reproductive health-related programs have been carried out recently. Supported by the USAID, a USD7MN worth five-year program aiming the improvement of reproductive health and child care was launched in Tavoush and Shirak marzes of Armenia during 2005. Under a grant available from the Japanese Government, the Delivery Care Improvement Program has been approved and is in process of implementation now.

The situation with epidemics was relatively calm in the period under review. No incidences have been recorded of diseases such as diphtheria, infantile paralysis, acute forms of poliomyelitis, cholera, typhus, anthrax etc. Sick rate has gone down for a number of diseases: malaria (6.9 times), paratyphoid fever (3 times), enteric fever (3 times), tularemia (2.2 times), virus-caused hepatitis (1.4 times).

Preventive action, as well as anti-malaria, environmental hygiene-targeted, anti-smoking, iodine deficiency addressing, anti-measles programs and the national program for AIDS/HIV prevention have been realized.

In 2005, the government of Armenia approved the anti-smoking program for the period 2005-2009, under which 100 million drams were earmarked for fighting smoking as part of budget allocation to the health sector.

"Open doors" were organized in Yerevan and marzes during the year. The Month of Masculine Health was observed in Yerevan for the veterans of Great Patriotic War and an "Open doors" was organized for old physicians. Under another action held during the past year, sanatorium passes were delivered to needy people.

In the period under review, the National Assembly adopted at first reading the RA laws on health care and on drugs.

Social Security and Insurance

Government's activities in the sector of social security and insurance have targeted the passing of fundamental laws on labor market and social security relating policies, improvement of legal acts, unified state policies for labor regulation, employment, compulsory social insurance, state pension security, cooperation with the international organizations, state control over the compliance with social security-governance laws.

The planning of public expenditure on social security and insurance has been carried out based on the PRSP priorities. Expenditure items in the 2004 consolidated budget amounted to AMD85BN exceeding the 2003 mark by 17%. They rose to AMD112.9BN, which was a 32.2% increase compared to the past year.

Getting family benefits more targeted has been considered as a primary factor for reducing poverty among the most vulnerable layers of population.

The eligibility threshold for family poverty allowance was taken from 35.00 down to 34.00. It was decided that the per-minor bonus for the families scoring from 34.01 to 38.00 points on the vulnerability assessment scale would be 3000 drams to reach 3500 drams for the families residing in high-mountain or borderline settlements. The bonus for the minor members of families scoring from 38.01 to 41.00 points will be 3500 drams, with 4000 drams set for residents of high-mountain and borderline settlements. These figures for the families scoring from 38.01 to 41.00 points will be 4000 and 4500 drams respectively. The base allowance has been set at 6000 drams. A new scheme of lump-sum benefits has been introduced: the lump-sum child birth benefit for the households included in the family poverty scheme has been set at 35000 drams.

Out of the 208910 families registered in 2005, 127167 have received family allowance on a monthly basis on average that makes 60.9% of those registered.

Lump-sum benefits were granted to 23182 households or 18% of those registered. Monthly allowance averaged 12300 drams. As a result, average family allowance rose by 26.3% from 2003 to 2004 and by 25.5% from 2004 to 2005, with the number of beneficiaries having remained unchanged.

Audits of decisions made for the allocation of poverty family allowance has been performed in 26 marz agencies of social services. Arrangements were made to return to the treasury 3.492.000 drams (48%) out of the 7.251.000 allocated to non-eligible families.

Special groups (invalids, orphans, refugees and displaced persons) were provided targeted social services. In particular, the national center of home-delivered services provided assistance to 1200 lonely aged persons and invalids in Yerevan. About 9700 disabled persons were given medical advice and rehabilitation accessories (cariages, hearing aids, prostheses etc.) during 2005.

Legislative amendments have been operated to raise the level of monthly payments to Great Patriotic War veterans (10000 drams instead of 4500) and compensations paid to disabled servicemen (6000 instead of 5000).

With a view to bettering the living conditions of former political prisoners, the process of long-term preferential lending provided to them and their immediate heirs has continued.

The process of compensating former political prisoners has been launched. 214 of them received each 12.000 drams in lump-sum compensation during 2005.

6 boarding-houses for the elderly and disabled, including 4 state-owned ones, are operational in the Republic. They host 970 old or disabled persons. 178 lonely old-age pension beneficiaries have been placed in boarding-houses in the period under review.

Arrangements have been made towards establishing a legal framework for the reforms of Armenia's pensions system, proper and adequate application of the recently introduced social cards and individual registration systems.

Consistent policies aimed at gradual increase of old-age pensions have led to a 1000 drams' rise in average pensions in 2005.

Personal details on around 2.5 million citizens had been built up in the social cards database by the end of the year owing to the activities carried out with the view of introducing the social cards system

Work has continued to get social card numbers applied in practice.

To streamline legal relationship in the area of family affairs, women- and children-related matters, as well as to improve relevant legislation, 10 government decisions and 3 prime minister's decrees have been drafted and approved.

In accordance with the agreement signed in 2005 between RA Ministry of Labor and Social Affairs and Armenian Democratic Forum NGO, the State Support to Child Asylum Graduates in Republic of Armenia program was implemented in the period under review. In particular, 99 apartments have been purchased for the 2003 and 2004 beneficiaries. Household appliances (furniture, TV sets, refrigerators and the like) were supplied to 139 beneficiaries. Underway is the 2005 campaign for purchase of apartments for 40 beneficiaries.

13 child asylums inclusive of 8 State-owned ones are currently operational in Armenia. They house a total of 945 children of which 343 - in the establishments specialized in the care of sick children.

To streamline labor relationships, RA Labor Code supported with 10 government-adopted legal acts was brought into effect as of June 21, 2005. At the same time, a number of laws have been adopted, which lay down the social guarantees provided to employed and unemployed population, the tasks and jurisdiction of State Labor Inspectorate, the minimum monthly pay for wage-earners. To exercise monitoring and control of legal relationship in labor market, the State Labor Inspectorate strong with several field offices has been established in the Ministry of Labor and Social Affairs.

Reduced unemployment and implementation of well-targeted programs are prioritized by the national employment service as socially acceptable, cost-effective means for poverty reduction and minimization of territorial polarization. By the end of 2005, 120.941 job-seekers inclusive of 88.991 unemployed persons had been registered with the local centers of Armenia's State Employment Service that is 19.631 less than the estimate for the previous year. The unemployment rate has been estimated at 8.1% nationwide to represent a 1% fall compared to the beginning of the current year.

8300 job-seekers found employment through the local centers of employment service in the period under review, which is a 5.1% rise against the past year.

Training was provided to 1231 unemployed and 66 disabled persons instead of the planned 1645. 60% of disabled persons and 80% of those trained in the previous years have been placed successfully.

To streamline the social sector, in 2005 the Ministry of Labor and Social Affairs submitted to the government the draft laws on state allowances and social support, which were adopted by the National Assembly on October, 2005. In the meantime, a series of draft regulations in support of the above laws have been developed and put into official circulation.

Migration

Against the background of growing passenger flows, passenger traffic enjoyed upward trends of development over 2005. The 833324 arrivals in and 845844 departures from Armenia were recorded during 2005 to represent a positive balance of 12520, which is about a six-fold increase over the balance of 2004. This is the first such balance recorded since 1992. Efforts have been made to prevent illegal migration from Armenia.

Refugee social integration policies have continued. 73.000 people have given up Azerbaijani citizenship for Armenian nationality so far, with 2500 of them having been granted Armenian citizenship during 2005 alone. In the period from 1988 to 1992, 600 families from 9 marzes exclusive of Kotayk were given housing certificates under the priority housing program. Assisted by international donor organizations, further 140 families have been provided with permanent residence in different marzes of Armenia.

Cultural policies have been aimed at the enhancement of the role of culture in the life of society, preservation of cultural patrimony, revealing of individuals' and society's creative potential, the development of cultural traditions of our nation and integration with the international organizations dealing with cultural issues. Measures for the protection and improvement of Armenia's 24.000 historical monuments, demarcation of protected zones, certification, registration and listing of recently identified monuments have continued in 2005. A list of historical-cultural monuments subject to reinforcement and rehabilitation during 2006-2008 has been drawn up.

In the frameworks of the Independence Day and Days of European Patrimony, "open doors" have been organized in museums that have attracted over 18.000 visitors. Cultural assets in 12 museums of the Republic of Armenia have been available to the public-at-large through the medium of websites.

The collection of the National Library has been replenished with 63248 pieces of print-matter and other information-bearers, as well as with 10 old-printed Armenian books.

Special expertise has permitted to enter into the cultural database details of 814 cultural assets. 88 pieces of literature have been confiscated by enforcing authorities and handed over to different cultural establishments for custody: 88 pieces - to the Museum of History, 47 pieces - to the National Library of Armenia, 3 pieces - to Matenadaran.

Youth Affairs

Meetings and seminar-discussions have been held on youth-related issues in the province. "Hayatsk" daily has continued to be published. "Bazeh" pan-Armenian festival and a national youth conference referred to as "Youth: reality and prospects" have been organized. Several delegations of representatives from non-governmental organizations and student councils, as well as young artists have paid visits to Artsakh and Javakhk. Cooperation is underway with international organizations, inclusive of the youth affairs directorate of the Council of Europe. A Summer University has been organized in Yerevan for the members of EC Steering Committee on Youth Affairs (CDEJ). Representatives from the Republic of Armenia have attended the sessions of the CDEJ, the 7th Meeting of EC Ministerial Council on Youth Affairs held in Budapest. Arrangements have been made with counterparts in Bulgaria, Cyprus, Kyrgyzstan, Tajikistan and Lithuania on the conclusion of cooperation agreements and development of joint programs for 2006.

Sport

During 2005, Republic of Armenia State Committee on Physical Culture and Sport acted in line with the concept note on state policy for the development of physical culture and sports in Armenia, in accordance with RA laws on physical culture and sport and on youth and juvenile sport and in full conformity with the priorities and principles set out in the medium-term program for sector development.

With a view to promoting sport and public health in the country, mass sports events and competitions, as well as sporting-cultural actions were organized in cooperation with territorial administration and local self-government authorities in the period under review. Different events have been held for children with mental and bodily handicaps. A nationwide contest referred to as "Best Sporting Family" has been held under the high patronage of the President of Republic.

Various championships, campuses have been held under the national program on training of athletes and preparation of Olympic Generation. Armenian athletes have participated in world and European championships, international competitions and have won 67 gold, silver and bronze medals as a whole.

During 2005, 10 sports schools and facilities underwent fundamental repairs as funded by the State. 5 of them have completed already.

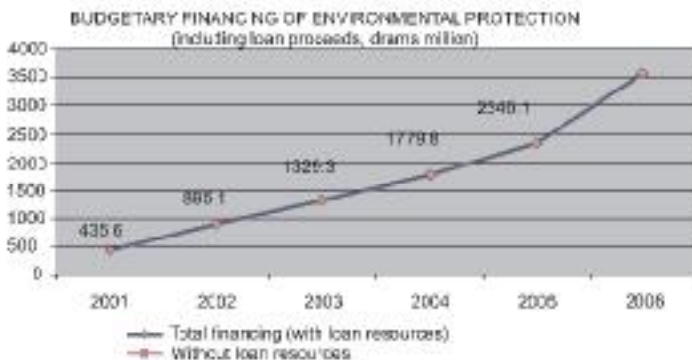
In the frameworks of the 2005 assets program (AMD180MN-worth), 200 general schools and 37 colleges have been provided with sports equipment.

With a view to developing sport medicine, the Government has decided to establish a National Center of Sport Medicine and Anti-Doping Service.

To improve the existing legal environment and harmonize it with the European standards, the Committee hosted a workshop attended by experts from the Sports Development Committee of the European Council in October, 2005.

E nvironmental Protection

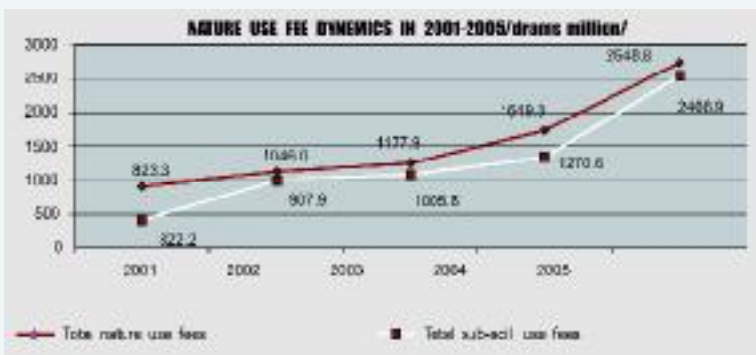
The activities in this area have focused on further improvement of legislation and addressing the priorities set:

Below is the list of the main achievements in the field of environmental protection in 2005:

a) Adoption of Republic of Armenia laws on Environmental Monitoring, on Fundamental Principles of National Water Policy and on Tariffs for Compensation of Damage Caused to Flora and Fauna by Environmental Infringements, as well as the

- amendments to Republic of Armenia Law on Nature Use and Environmental Fees;
- b) Following the adoption in 2006 of Republic of Armenia Law on Amendments to the Republic of Armenia Law on Conservation of Atmospheric Air, a system of monitoring of hazardous vehicle emissions has been introduced in Armenia.
- c) Sustained trends of water level rise at Lake Sevan (44cm in 2002, 48 cm in 2003 and 41cm in 2005);
- d) Increased budget receipts in nature use fees due to enhanced efficiency of environmental inspection activities (a 60.6% rise in 2005 compared to 2004, totaling to AMD999.5MN).

Owing to water use permits granted in accordance with Republic of Armenia's new Water Code, about 90% of the water use in the Republic was moved to the legal framework.

To provide for better natural resource management practices in Armenia, activity continued under the Natural Resource Management and Poverty Reduction program. Forest policy and strategy instruments have been designed with investigation carried out into illegal forest cut-downs, Republic of Armenia Forest Code /as adopted on 24.10.2005/ and the National Forest Program have been developed under second program component referred to as "Improved Management of State-Owned Forest."

Poverty Alleviation

Findings of household surveys carried out during 2004 were summarized in 2005 to state that poverty in Armenia was 39% in 2004 with extreme poverty standing at 7.2%. These indices have diminished by 3.9 and 0.2 percentage points respectively as compared to the previous year.

Both the sufficiently high economic growth and mitigated inequality in income distribution were behind the positive trends recorded in 2004 in terms of poverty reduction. The Gini coefficient of income distribution inequality was 0.387% in 2004 (against the previous year's 0.434%).

Poverty in urban settlements was 38% in 2004, 1.7 percentage points less than in 2003.

Rural poverty has reduced at a faster pace to reach 40.7% in 2004 that represents a 6.8% fall compared to 2003.

	2002	2003	2004
Number of poor, in percent	49.7	47.6	36.0
Including extreme poverty, in percent	15.1	7.4	7.2
Absolute line of poverty, drams	12281	12629	14825
Food line of poverty, drams	7516	7747	7654
Human development index per capita (income method)	0.445	0.434	0.397
Gini coefficient, in per capita, on poverty terms	0.434	0.394	0.383

2 As per the methodology of 1996

US government millenium challenge account

Assessment activities were carried out in 2005 concerning Armenia's proposal for the MCA. On March 30, 2005, the Government of the Republic of Armenia submitted Armenia's program to the Millenium Challenge Account for approval. The program prioritizes rural poverty reduction through sustained growth of agricultural produce. To this end, strategic investments have been projected into rural road network (85 road segments of 943km total length) and irrigation infrastructure (21 regional irrigation schemes). Also, financial and technical assistance has been envisaged for farming enterprises and agricultural business. 750.000 people or 75% of rural population will benefit immediately from the investment projects outlined in this program. Program implementation is expected to bring down rural poverty by 6 percentage points, with the yearly return of farming activities going up to 34%. In-depth analyses and thorough assessment of Armenia's proposal led the Executive Board of Millenium Challenge Account Corporation to approve on February 27, 2006 a USD235.65MN grant to Armenia for a period of 5 years.

CONTENTS

INTRODUCTION.....	57	Local Self-Government.....	79
ECONOMY.....	58	INFRASTRUCTURES.....	80
<i>Investments.....</i>	<i>62</i>	<i>Water Supply.....</i>	<i>80</i>
<i>Privatization and Management of State-Owned Assets.....</i>	<i>63</i>	<i>Road Network.....</i>	<i>81</i>
<i>Interest Rates.....</i>	<i>64</i>	<i>Energy.....</i>	<i>81</i>
<i>Exports.....</i>	<i>65</i>	<i>Civil Aviation.....</i>	<i>82</i>
<i>Small and Medium-Sized Enterprise.....</i>	<i>66</i>	SOCIAL SECTOR.....	83
<i>Tourism.....</i>	<i>67</i>	<i>Education.....</i>	<i>83</i>
<i>Information technologies.....</i>	<i>68</i>	<i>Health Care.....</i>	<i>84</i>
<i>Standardization, Measurement and Conformity Certification....</i>	<i>69</i>	<i>Social Security and Insurance.....</i>	<i>86</i>
<i>Immouvable Property Cadastre.....</i>	<i>70</i>	<i>Migration.....</i>	<i>88</i>
<i>Agriculture, Construction and Services.....</i>	<i>71</i>	<i>Culture.....</i>	<i>89</i>
<i>Budgetary System.....</i>	<i>72</i>	<i>Youth Affairs.....</i>	<i>89</i>
<i>Farming.....</i>	<i>76</i>	<i>Sport.....</i>	<i>90</i>
GOVERNANCE.....	78	ENVIRONMENTAL PROTECTION.....	91
<i>Public Administration.....</i>	<i>78</i>	<i>Poverty Alleviation.....</i>	<i>93</i>
		<i>US Government Millenium Challenge Account.....</i>	<i>94</i>

**RA Government Department for
Information and Public Relation**

**Information-Analitical Center
for Economic Reforms**

*Computer design and page set-up by
«QAXAQ» studio.*

*Printed at «GABPRINT» LLC
N° of copies: 1800*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐՎՈՒԹՅՈՒՆ.....	3	Տեղական ինքնակառավարում.....	34
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏ.....	4	ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱՑՔՆԵՐ.....	35
Ներդրումներ.....	8	Ջրային տնտեսություն.....	35
Մասնավորեցում եւ պետական գույքի կառավարում.....	10	Ճանապարհային տնտեսություն.....	36
Տոկոսադրույքներ.....	11	Էներգետիկա.....	37
Արտահանում.....	12	Քաղաքացիական ավիացիա.....	38
Փոքր եւ միջին ձեռնարկություն.....	14	ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏ.....	39
Զրոսաշրջություն.....	16	Կրթություն.....	39
Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ.....	18	Առողջապահություն.....	41
Ստանդարտացում, չափազիտություն եւ համապատասխանության հավաստում.....	20	Սոցիալական ապահովություն եւ ապահովագրություն.....	44
Անշարժ գույքի կադաստր.....	22	Միգրացիա.....	47
Գյուղատնտեսություն, շինարարություն, ժառանգությունների ոլորտ.....	24	Մշակույթ.....	48
Բյուջետային համակարգ.....	25	Երիտասարդության հարցեր.....	48
Գյուղացիական տնտեսություն.....	30	Սպորտ.....	50
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈԼՈՐՏ.....	32	ԲՆԱԿԱՎԱՅՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ.....	52
Պետական կառավարում.....	32	Աղքատության հարթահարում.....	54
		ԱՍՆ կառավարության Հազարամյակի մարտահրավերներ հիմնադրամ.....	55

ՀՀ կառավարության տեղեկատվության
եւ հասարակայնության հետ կապերի
վարչություն

Տնտեսական բարեփոխումների
վերլուծական-տեղեկատվական
կենտրոն

Ձևաթղթերը և համակարգային էջադրույթը
«ԲՆԱԿ» քառույթ:

Տպագրված է «ԳԱՄԴՊՐԻՆ» տպագրատանը
Տպագրանակը՝ 1600 օրինակ